

Lapszámunkat **Homoki Anikó** alkotásaival illusztráltuk.

Karácsonyi Zsolt

Téridő

Királyá vénül a herceg,
gróffá serdül minden úrfi,
csak nekem nehéz a múltó
dolgaimat összefogni.

Vásik a fog, szakáll serken,
dörzsöli az idő bőrét,
de alatta mégse látszik
a rég megígért öröklét.

Szép jövőmet lágy esőkben
szórja szét egy ravasz angyal,
míg a múltam önmagától
oszlik el az altalajban.

Itt az idő cselekedni,
cselre csel, esőre hővel
megfelelni, izzadjon az
ősülésre készülő fej.

Ha elkapom mind a kettőt,
összegyúrok teret, percet.
Gróffá serdül minden úrfi.
Királyá vénül a herceg.

Irodalmi Jelen

VII. évfolyam

71. szám

2007. szeptember

Örökös munkatársak: Faludy György, Méhes György
www.irodalmijelen.hu 498 Ft; 4 RON; 2 €

A kispesti kertvárosban régi ház megújulásra váró homlokzata köszön az utcának. Belül tágas tereket rejt, a bejáratától jobbra a csupaablak nappali láttatni engedi a megtermett fenyőket és a burjánzó lila akácokot. A fokozatosan műteremmé átalakult tágas teremben gondosan elhelyezett üvegformák, kész alkotások. Hosszú fehér munkaasztalon rajzlapok, aranyzalag-gombolyag, festékek és sok színes ceruza, toll. Az már szinte magától értetődőnek tűnik, hogy az ablakokon két táblaüveg függ, rajtuk – mint téglából szokás – színes üveglapokból, félkörívesen rakott kapuboltozat. Azaz csak egy-egy fél.

Az üveg tiszta lelke

**Beszélgetés Homoki Anikó
iparművésszel**

– Azért tettem az ablakra, mert az is üveg, és mert különböző hangulatot áraszt. Attól függően, hogy a Nap süt-e át rajta vagy éppen a Hold. Ugyanaz a kapu, különböző fényekkel – egészen más jön ki az anyagból. A kapuboltozat „téglaí” halvány sárga-zöld-kék színűek. Kevés színt használok, nekem igazán az az üveg, ami nagyon kevés festéssel készül...

– *Hogyan jutottál el az üvegig?*

– Azt mondhatnám: a véletlen hozta. Próbálkoztam több mindennel. Grafikusként kezd-

tem, a férjem is az, de engem mindig érdekelt például az agyag. Különböző anyagokban kipróbáltam magam. Érdekes módon azonban egyik sem működött. Az üveget viszont mindig szerettem, gyűjtöttem is. Egyszer egy Tiffany-lámpát készítettem, de valahogy mégsem éreztem az alkotás örömét. Am az anyag megformázása már izgatott. Folytatódott az ólomüveggel, de mindkettő valami-

képpen „megkötötte” a kezem. A Tiffany-nál a szecesszió, bár azon belül is próbáltam a saját stílusomat hozni, mégis kötött, bezárt világ volt. Akkor nyílt lehetőségem, hogy a „fusing”-gal, az olvasztott üveggel megismerkedjem, és akkor jöttem rá, hogy ez lesz az, ami nekem kell. Az üveglvasztás adta meg azt a szabadságot, amire vágytam.

VENNESARANKA

(Folytatása a 14. oldalon)

Magyary Ágnes:

Keserű vizek

Zudor János: *Ballada megfáradt emberekről*

Borbély Szilárd: *A Göncz az egy strici*

Józsa Márta: *A jókat szokták börtönbe zárni*

Prágai Tamás:

Kényszerű látogatás

Lászlóffy Csaba:

Kockázatok

Magyar Csaba: *A tollaskígyó*

Bányai János:

Szövegek és történetek a kultúra sűrűjében – kritika Tolnai Ottó könyvéről

Kelemen Orsolya:

Egy forró hét Szegeden – XIII. Alternatív Színházi Szemle

59484291701007 09

Szentkuthy Miklós

két, nyomtatásban most először megjelenő tanulmánya a 4. oldalon

„Mit parodizál Thomas Mann ebben a regényben – oly ravasz módszerrel, hogy néha, különösen a kezdő olvasó szemében, már szinte eszményítésnek látszik? A haldokló arisztokráciát és a tolvakó nagykapitalistát. Ha rossz író volna, bemutatna egy pár vurstli-színpadra való kövér zsarnokot vagy holdkörös idiótát, melléje meg a vicclapok húsz-brilliáns-gyűrűs, Floridában pezsgőző börtönzárókat. De akkor nem is kellene itt megemlékeznünk róla. Az aprócska, szecesszióba-hervadt német nagyhercegség uralkodói nem ilyen szimpla program-bábok. Thomas Mann nem fog olcsó ellenséget preparálni magának, hogy azokra lövöldözzék, ezt átadja a gyerekeknek és a gyáva giccs-szerzőknek. Hogy nevet rajtuk és elítéli őket, arról igazán nem lehet vita.

De nézzük csak őket közelebről. Az öreg Albrecht király szinte a göggyébe és az unalmába pusztul bele, egy gigászi póz és álarc áldozata ő is, mint családja többi tagja: ritusok, formák, hazugságok, önkínzó szerepjátékok értelmetlen és komikus vértanúja, de *vértanúja* (mondja szomorú mosollyal Thomas Mann), aki szeretett volna talán, valahol mélyen, sokkal őszintébben élni. Csak a halálos ágyán engedi meg magának a fényűzést, hogy ötvencímeres baldachinja alá eressze Sammet urat, a szerény és félszeg zsidó doktort, aki legalább az igazat szokta mondani az öreg Hoheit-nak.”

ZUDOR JÁNOS versei

A gobelin

A balladák szétszedése is.
Hát végső soron azonosulni lehetne
ezzel-azzal, az életből ami megmaradt
ebben a fekete diktálásban, s majdnem

diktatúra mezején, azonosulni,
mint egy diktum, lehető, lehetséges,
ebben a fekete diktatúra mezejében,
és eljátszani a szavakkal,

ennyi maradt, ennyi lett,
kiúttalanságtól fertőzötten
ennyi az út —

megmenekülni belőle...

A gobelin kibogozása II.

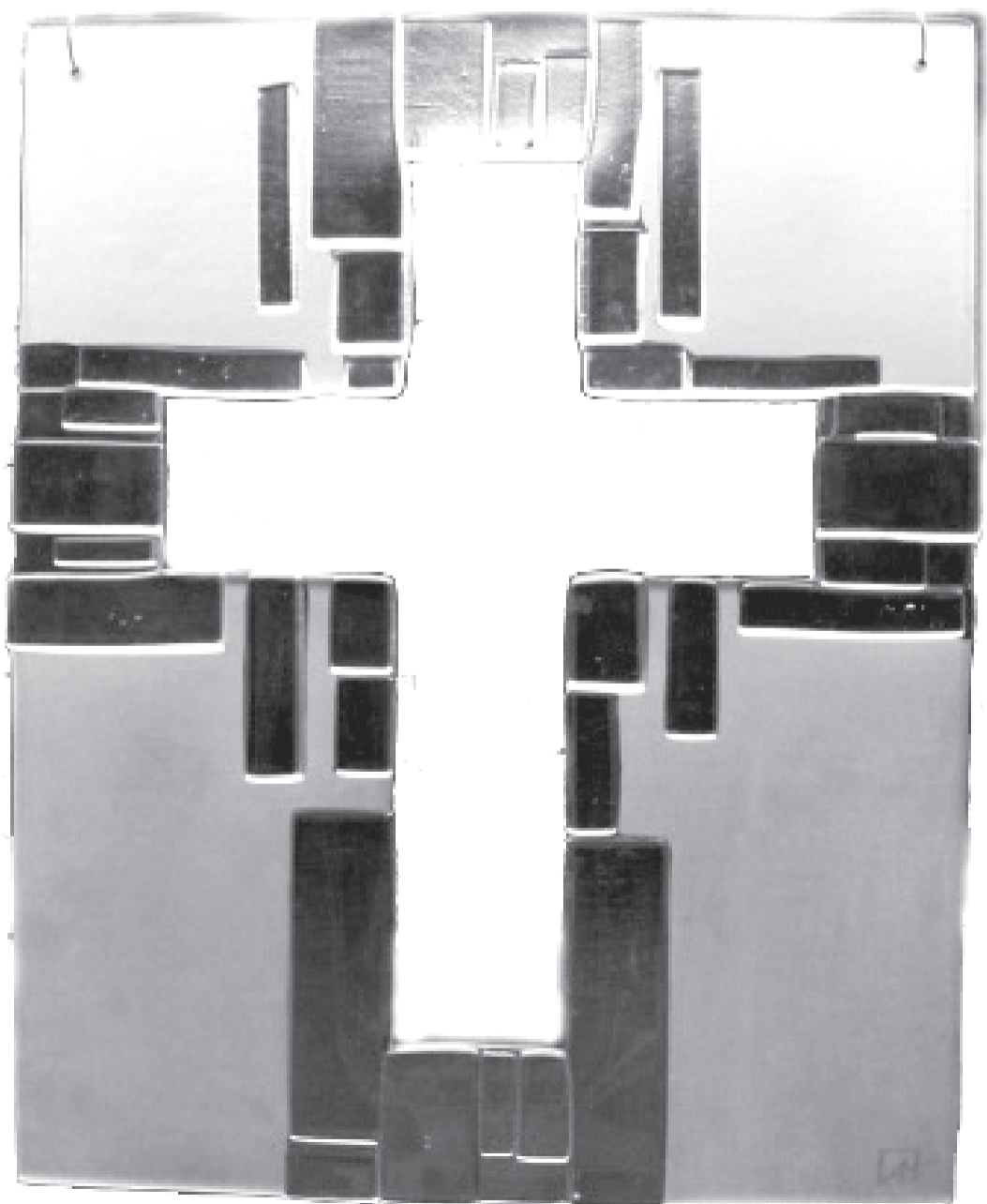
Hogy mit vesztettél el, azt nem tudod,
csak utadat görbére simítgatod,
hogy mehessél tovább valahogy,
görbe háttal, némán, mint a hold...

és a világ elgoblinesítése
abban áll, hogy nem tudod magad,
sem kifűrészelve, se betéve,
csak írod vesztet, s nyögöd hangodat

A gobelin kibogozása

még hozzátehetünk valamit, véletlenül
nevezhetjük így: az életünk,
szétbogozódik az is lassan szálaira,
hálni valahol száll az ima

és hozzátettük szinte mindenünk,
marad egy szál, valami lenyomat,
fekete doboza felelőtlenül
bezároga és kinyitogata

Fotó: Körössi P. József

Sakkjátszmák

Elsakkozgat az ember akaratlan
tudja az élet sakkjátszmái
hol dühvel hol unottan
aztán belemegy a halálba itt-ott
meghal többször mert nem profi
még egészen de majd az lesz
a harmadik feltámadás után biztosan
szóval sakkozni kell
és aki nem figyel oda
az nyerhet
mert több az ereje
egy ökölcsapáshoz
így szokott ez lenni
a vége felé

Ballada megfáradt emberekről

Csak a célt? Vagy a címet hagytad el?
Amikor menekültél? És így születted?!
Hát igen, fáj a hazatért
ballada megfáradt emberekről...

A negyedik sík! De mi a rejtély?
Nem a negyedik dimenzió –
akkor mégis az eszközt –
az eszköz spanyolcsizmáit rúgtad le lábaidról?!
Megfáradt ördög – mondta is valaki – az asszonyod
volt. Az is csak volt. És az alanyi rész

a kettétöredezett szobában
már kezdi mondani. –
Annyi, mint az egész történelemben
a fák, a fák, de nem használnék
ilyen értelmetlen szavakat, hogy
történelem.
Megfáradt emberek,
akik kettéválasztódnak velük,
a salakkal,
És „Istenben veletek” – mint lezuhant plafon.

PAUL AUSTER

Beszélek

1
Gyökerek gilisztával vonaglanak – az óra
Sztálása együtt él a veréb szívével.
Az ág és a csúc között – a szó
Lekicsinyli fészket, az egyszerűbb
határok ringatta mag nem tesz vallomást
Csak a tojás gravitál.

2
A vízben – szárazsághiányom. Egy virág.
Virág, mely meghatározza a levegőt.
A legmélyebb kútban kiég a tested.

3
A kéreg nem elég. Felgöngyöl
Fölös szilánkokat, követ
Nedvokra cserél, vért irányváltó zsilipre,
Míg a levelet levegő csipkedi, pettyezi,
és mennyivel többet barázdál
vagy palástol, kutyák és farkasok között,
Meddig fogja vajon kockáztatni
A fejszét, kéjsóvár előnyéért?

4
Semmi sem öntözi a fatörzset, a kő el semmit sem
herdál.
A beszéd nem macskakövezi le a mocsarat,
És te ragyogóbb csendért táncolsz.
A fény elmetszi a hullámot, süllyed, álcáz –
Zörög a szél, a mennykő.
Sivatagnak nevezlek el.

5
Jeleket váj a kőbányába – a málló nyomok
Nem tudják megfejteni az üzenetet.
A vita szabadon engedte ábécéjét,
És a gyalázzattal övezett kövek,
Emlékeztükbe vésték a vereséget.

6
Részegen a fehérség felhalmozza erejét,
Amikor alszol, naprészezen, mint a
Lélegzetét visszafojtó mag
A termőföld alatt. Álmodni forróságban
Minden
A kéz egyensúlyát
Elárasztó forróságban
Ami kicsíráztatja a szárazság csodáját...
Minden helyen, mit elhagytál,
Megörülnek a farkasok
A levelektől, melyek nem beszélnek.
Meghalni. Üdvözölni a kapukat
kaporó vörös farkasokat: üvöltő
Oldal – vagy alszol, és a nap
Soha nem készül el.
Zöld az, ahol fekete magvak lélegeznek.

7
Vörös a virág, elpihen
Torony görcsében, ahol gyökerek ágaznak szét,
Sovány böjtjétől gyengén,
És visszaszívja a varázst
Mely lépéseket hegeszt szavakhoz,
S a nyelvet hibáival köti össze.
Vörös lesz a virág
Mikor az első szó széttépi a lapot,
Sárban tenyészik, színt választ
sérült csőr színét, mint mikor véres lesz
a veréb és az egyik
világból a harangba száll.

8
A veréb és a névtelen madár között:
prédája.
A fény a szüneten át szökik el.

9
Minden révület elfakul a középpontban, nevek
Titkos napéjegenlősége: kilincs
rézsütös akasztókapocs – csikorgó egek forgatják
E rideg érintkezést a széllal.
Szélcsendek javítanak. De viharok táplálják az
Esélyt: lélegzetet, virulást, míg a kerék írását
bevési a földbe. Ugorj
Talpadra vissza. Haldokló napok hűvösében a
Szem gondolja a földet. A dal
A lépésben rejlik.

10
Az alsó ég ajkáig parázslík –
a felfalatlan fészkefény
puszta létfenntartóvá hanyatlík: verébtől
A névtelen madárig, a szünet
Préda – a füst
Szenet puhít, nem úgy, mint a szárnyak
Szektája, amelyben verdesel; a füst összeáll
Izzani – a veréb emlékezetében
Tökéletesíti a felhő szunnyadását.

11
Látni, ez a másik szenvedés, vezekelni
annak fájdalomával, hogy látnak: a kimondott,
A látott benne él a beszéd
Visszautasításában, és a magányos hang magja
Bármelyik kőbe el lehet temetve.
Hazugságaim soha nem tartoztak hozzám.

12
Felpattan az origóban a kagyló,
Kiállja az agyag és a kő szójátékát,
Botként emelkedik, hogy leigázza, elűzze a
Testébe szavult fecsegést, hogy felemelkedjen,
Hogy a jövő ütéseire várjon –
Város gyökerben, tettben, ernyedten
Simán ki a városból. Ki innen. A kerék
átverés volt. Nem pörög.

13
A tojás megfékezi a lemondást, nem
Hangozhat más csengésében, a legkevésebb
kalapálásban, mielőtt a jajgatás megrepeszti
Folyamatát és a szem elherdálja
Egy hosszabb lámpa kifogását.
Beszédbe emelve saját születését
Hordozza, és ha összetörik, üdvözöld
Hangosan bukását és ellentmondását.
A te világod mindig távol marad.

Fordította: GYUKICS GÁBOR

Mikor Thomas és Melody egymásba szerettek, Iva még csak két hónapja volt halott. Melody azonnal felhívta a Meryll-Johnsont Chicagóban, és közölte, hogy nem tér vissza európai vakációjáról, aztán elutaztak Párizsba, és kivettek egy lakást a Rue Céline-en. Augusztusban a Thomas Transport elhozta Thomas maradék holmiját Firenzéből; Iva dolgait és bútorait a szülei már februárban utánuk vitték Párizsba.

Thomas télen eldöntötte, hogy áttér. Melody szülei találtak számára egy rabbit East Hamptonban, ám Thomas halogatni kezdte a dolgot. Ismét írt, és ha közben nem Ivára gondolt, egészen jól ment. Egy veszekedés alkalmával azt mondta Melodynak, hogy minden túl gyorsan történt közöttük. Akkor lassítson, válaszolta Melody. Aztán pofon vágta Thomast.

A körülmetélést az Upper Eastside-i Mount Sinai kórházban végezték. Mikor Thomas magához tért az altatásból, azt mondta Melodynak, hogy soha többé ne menjen el, és Ivának szólította. Három hónapra rá összeházasodtak, és New Yorkba költöztek.

New Yorkban Thomas még kevesebbet dolgozott, mint Iva halála után. Általában az ágyban feküdt és tévézett. Vagy a Columbus Deliben ült, az ablakon bámult kifelé, és megpróbált nem sírni. Minden második fiatal nő, aki szembejött vele, Ivára emlékeztette. Aztán egy napon Iva leült mellé. Andreának hívták, Dior Dune illata volt, mint Ivának, és – akárcsak Iva – a frankfurti Bettina Gimnáziumban végzett. Beszélgetés közben egyszer rátette a kezét a Thomas kezére, és egyszer hosszan, csöndben egymásra néztek. Búcsúzásokor mégsem cseréltek telefonszámot.

Mikor Melody egy évvel később közölte, hogy megint beleszeretett első barátjába, Abéba, Thomas megnémult. Melody

továbbra is bement minden nap az irodába, Thomas még kevesebbet írt, és ki se tette a lábát a lakásból. Esténként együtt ültek a tévé előtt, Thomas felváltva firkált szitkokat és beceneveket egy jegyzetömbbe, és Melody elé toltta. Egyszer aztán mindkettőjüknél betelt a pohár, és Thomas újra megszólalt. Az első mondata ez volt: „Visszamegyek Németországba.”

Aztán ez történt: Thomas Frankfurtban összefutott Andreával az utcán, és született egy fiuk. Melody teherbe esett Abétól, de elvetélt, amikor megtudta, hogy Abe felesége is terhes. Andrea nem akarta a kis Ze'evet körülmetéltetni, és szakított Thomas-szal. Thomas egyre gyakrabban járt a West Enden lévő zsinagógába, egyáltalán nem írt, és az volt az érzése, hogy egy nagy lila füstfelhőben él. Melodyn jelentkeztek a Kaposi-szarkóma tünete, de csodával határos módon meggyógyult. Abe elhagyta a feleségét és a gyereket, és három egymást követő éjszaka énekelte Melody ablaka alatt, hogy *I Wanna Hold Your Hand*. A negyedik éjszakán Melody beengedte volna – de útban hozzá Abe behajtott az East Riverbe. Thomas a sátoros ünnep alatt megismerkedett a zsinagógában Judítával; Marc Jacobs illata volt, mint Melodynak, szintén a Bettina Gimnáziumban végzett, és volt pár jó hónapjuk. És hat évvel később Melody és Thomas egy asztalhoz került egy tel avivi esküvőn. Még aznap éjjel szerkeztek Melody szobájában, a Hiltonban, azután Thomas bezárkózott a fürdőbe, mert Ivára kellett gondolnia, és sírt.

Thomas és Melody ismét együtt laknak a Rue Céline-en. Jól vannak.

Maxim Biller *Liebe heute c.* kötetéből fordította:
SZŐCS PETRA

1. A Nagy Buli szapphói strófában

Mérgező kor volt. S te, a szél ezüstös úti porától patinás tünemény(!) – *táncosan*, mint régi idők mezőin: hol vagy, elődöm?

Ujjainkban és az agyunkban is gép zakatol vagy búg; de se vér, se tinta (persze, nincs is – ha elavult a toll már –, mit belemártsunk).

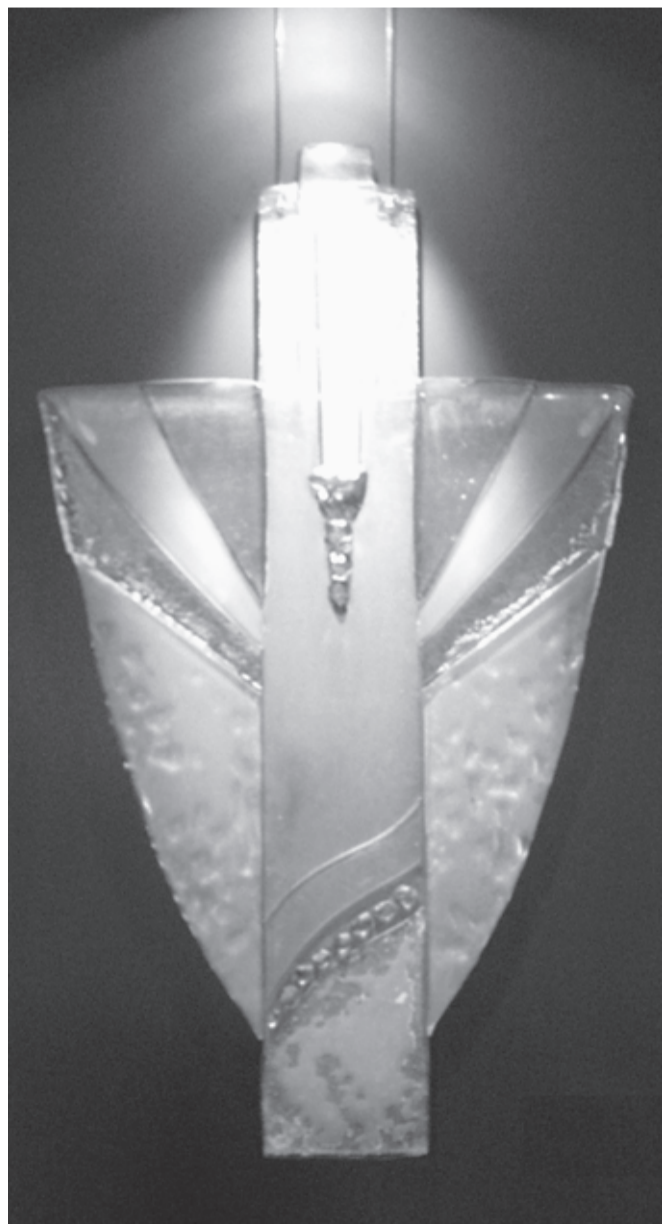
No, de ez a zaj? A közöny sisakja rejti arcuk, s jaj, *unalom/ha* költők eleven, megnőtt hada hörg időnek fergetegével!

Boldog-é álmuk, letarolva végképp? (Ott van a helyük, üres, íme, mégis). Gerlepárok! lecsupaszítva minden intimitás, és

minden érték szétszórattott. Ma nincs jobb: túrjuk *elfajzott cudarok dagályát!* – (Hajlított terror, nagyidő sokunkat, számtalan csapda

s fergeteg villámtüze várt, s a szellem olykor egy ócska esernyő alatt, ha félt, igaz, csak fél-szavakat, de súgott társa fülébe).

Kint a kicsiszolt cinikus világban mint csellengő eb, fut a zord jövőkép, döngölődik üzletelőkhoz... S úrré túg a seb bent.

LÁSZLÓFFY CSABA

KOCKÁZATOK

Koczka Györgynek

2. Álom árvizei

*„az elesettek neve
/.../ kizuhan a megzuhanásból”
(Prágai Tamás)*

Csontszilánkok, porladó idegek!
Tartós árban fejed a víz alatt,
már nem kalapál oly veszettül szíved
az erőlködéstől, mint a felszínen,
hogyan összeomlás maga alá temet.

Tények hordaléka, honnan s hova:
az anyag belsejéből, ami elszabadul,
milyen alakzatokká képezi magát?
Zománc alatti porckopások,
gyulladásos és forradásos csontok.
Intim asztaltársaság – kínos percek
sercegő bogánca –: irgalmas nővért
játékos barátok, asztaltvíggyorú besúgók.

A még soha elő nem hívott
párbeszéd s elhallgatások,
mint holmi kínzóeszközök.
Az emberi idő sohasem egyirányú:
visszacikázik, és bumerángxént ejt
utólag, hányszor(!), barbár sebeket.

A kalitka-tudat, inog előre, hátra
(le ne zuhanj valamelyik emlékkel,
főlösképpen össze ne roncsolódj) –
a véresek falait áttörő,
a méz mögötti génes, kénes
gőzbe vesző kettős magány.

A ház, a kerti locspocs s lom(b)halom.
Csak törmelék, illat sehol, a rőt
sövényt is elsodorta rég a szél.

Fojtott hóesésben (*»vannak napok,
mikor más valaki szeretnék lenni«*)
elodázott pszicho-drámáknak
prédául odavetett köztetem! –
Feltört aszfalt, szagos az exhumált
kor, a törékeny útvesztőkön
fől-főlmondott vers. Befagyott tudás.

Mint könnyű járda, öreg házfal: ifjú
eszménykép süllyedőben (a nyálába
fulladt, tilosból nyálkás kegybe
kecskebukázó kaszkadőr!)
Aranyház alatt rángatózó
mimika (a sisak sehol) –
elsimítani az otromba ráncokat,
amíg az idő össze nem omol.

Rongyfáslikká fölhasogatott végeken
szívünk végső elaltatásra vár.

Barbáröröklét, békétlen halál.

3. A halhatatlanság kockázata

*„Észbontó inger, s mihelyt megkapod,
Észbontó undor, mint lenyelt csalétek”
(Shakespeare, CXXIX. szonett)*

Meddig tágítható közérzeted?
Törékeny útvesztők, sorsod követve
tilosba tévedsz, vagy csak nyalkás kegybe.
Bohócruha? Palást? – cserélgeted.
A mostohád kegyúr. „Ha követem,
tán édesebb lesz a siker gerezdje!”
Hiú remény vezet; idegen mezbe
(az exhumált kamaszkor köztetem)
öltözve szövegelsz magad keresve.
Sötét tüzekben árnyad jól megedzve,
vén lóköttő, lim-lom között neszezve,
elhullt hajad alatt kiég az eszme.
S bendőd, ha fel nem fúj Isten szele,
felfalt ifjúsággal lesz tele.

(K óda) Ballada a „más nemzedék”-ről

Avas, átizzadt minden zengzemény,
mely hitvány korra emlékezteti
a magadfajtát: higgye, jó neki
az új, a zavaros. Még nem erény
húszévesen habzsolni, persze, azt,
amitől undorodni kéne... (De:
„Más nemzedék – szerencse »bélyege«! –,
nem olyan, aki mindent elszalaszt.)
Szalonképes haramiák – a sok,
szőrét veszejtő ordas rongy-öreg
ölében ringatózó göngyöleg –:
önámítás, vagy karrier az ok?
Múzeumi tárgynak képzelni a
gyilkos agyart.
(Ki kinek a fia?)

A Tollaskígyó

A Tollaskígyó egy tabáni fa lombjai között kucorogva ijedten pislogott, amikor lecsaptak rá az ORFK kommandósai. Kissé fázott az esti hűvösben, a kiabálásból pedig semmit sem értett. Tulajdonképpen azt sem tudta, hol van. Fél óra múlva viszont már az ORFK Teve utcai főhadiszállásán találta magát, ahol Tóth százados vezérletével nekiláttak a kihallgatásának.

– Anyja neve, foglalkozása? – próbálta felvenni az adatokat Tóth beosztottja, Kiss zászlós.

Am a Tollaskígyó, ha akart volna sem tudott válaszolni a kérdésekre, hiszen évszázadok óta súlyos amnéziában szenvedett. Csak nézett maga elé tanácstalanul, vajon mit akarhatnak tőle.

– Mi a neved? Nem ér-tesz ma-gya-ru-l? – tagolta lassan Kiss zászlós, hátha ezzel segít a helyzeten.

De a szoba közepére ültetett teremtmény továbbra is csak riadtan meredt maga elé. Aztán nagyon halkán motyogni kezdte: – Kvecalkoatl, Kvecalkoatl...

– Szórakozol velünk? Mit vakerálsz itt cigányul? – üvöltött rá Tóth százados a dühtől egészen kivörösödve, és egy hatalmasat lehúzott a Tollaskígyónak. Az ütésbe egészen belerázkódott az amnéziától szenvedő istenség agya. Egy ideig kábán pislogott, majd egyszerre sárgás fény gyúlt a szemében, a következő pillanatban pedig letépte kihallgatója fejét. Mire a többiek felocsúdtak, már csak a hült helyét találták.

Tóth százados az ORFK saját halottjának tekinti, hozzátartozóinak az év végéig adott haladékat a szolgálati lakás elhagyására.

Az új lakók a földszinten

Nem nagyon tetszenek nekem ezek az új lakók a földszinten. Két hete figyelem őket a függöny mögül, azt hiszem, semmi jóra nem lehet számítani velük

kapcsolatban. Különös népség, többnyire halkán füttyögnek, és egy furcsa nyelven, fejhargon karattyolnak, magyarul valószínű még köszönni sem tudnának. A kinézetük sem valami bizalomgerjesztő, ilyen olívaszínű, már-már ormányra emlékeztető tokmányokat én még soha nem láttam. Ormótlan karjukkal hadonászva, görnyedten imbolyognak, furcsa vágású szemüket mereven a földre szegezik. És milyen ruhákban járnak! Ezek a turbánszerű fejfedők, illetve a puttonyaik tényleg abnormálisak. Szerintem szaguk is van, habár erről nem tudtam meggyőződni, mert eddig még nem kerültem egyikük közelébe sem. Honnan menekültek ezek ide?

Az is holtbiztos, hogy nem dolgoznak. Ezt a nyugdíjas Teri néni is megerősítette a szomszédból, aki szintén egész nap szemmel tartja őket. Teri néni amúgy mindenről tud a házban, még telefonálás közben is az ablakban szokott állni. Azt mondja, ezek a gyanús alakok ott lent folyton ki-be járkálnak a lakásba, még az sem kizárt, hogy egy tolvajbanda, netán egy terroristacsoport fészkelte be magát, mert mindenféle – műszereknek meg alkatrészeknek látszó – tárgyakat cipelnek magukkal. Gondoltam, szólok a rendőrségnek, végül mégis úgy döntöttem, várok még egy darabig; meg aztán, hogy őszinte legyek, kissé tartok is tőlük. Az ilyenektől bármi kitelik, fegyver is lehet náluk. Pár napja véletlenül kiszúrtam, amint egyikük a házmester dolgát végző macskáját megfenyegette egy pálcával, szegény pára még fél óra múltán is remegett a rémülettől. Különben a harmadikon az is elterjedt, hogy bombát készítenek. Dr. Stein tűzszerészként szolgált a seregben, és ott látott a lentiekhez hasonló szerkezeteket.

Az szerintem a legnagyobb baj, hogy manapság megszűnt a rend, mindent elárasztanak ezek a semmi-rekellő, jöttment népek, csak élnek itt egymás hegyén-hátán a segélyen, ráadásul, ha megjegyzést mer tenni rájuk az ember, ki tudja, tán még helyben is hagyják. Ezek is lent, tuti, hogy valami rosszban sántikálnak, tegnapelőtt este két, izgatottnak látszó ormányos becípelt valami böhöm nagy hordóforma tárgyat, és

alig fél óra múlva kiment a házban a villany. Hogy mást ne mondjak, pont a kedvenc sorozatomat adták. Ez rajtam kívül már másoknak is több volt a soknál, a nagydarab Tóth dühösen le is rontott a második emeletről, hogy rendet csináljon. Pedig általában nyugodt és jó kedélyű, mint a legtöbb hentes. Most mégis feldühödött, mert az áramkimaradás miatt ő is lemaradt a legizgalmasabb jelenetről. Mondanom sem kell, nagyon pórul járt szegény Tóth, mert a villany még órákig nem jött vissza, ő

MAGYAR CSABA

viszont teljesen megkukult; azóta a feleségéhez sem szól egy szót sem. Már orvost is hívtak hozzá, de az sem jutott vele semmire.

Valaki aztán csak feljelentette ezt a kibírhatatlan népséget, mert ma délután, pont amikor leugrottam vásárolni a csarnokba, fekete ruhás alakok vették körül a házat, és állítólag távozásra szólították fel a bűnbándát. A végén még könnygázgránátot is dobtak a lakásba, és az ajtót is betörték, de addigra már senki sem volt odabent. Az egész csapat elszelelt, csak egy furcsa fémkockát hagytak maguk után. Először azt hitték, hogy bomba, de kiderült, hogy a lakók gondolatait rögzítették rajta, amióta beköltöztek a földszintre. Furcsa, de Teri néni szerint negyvenöt percre ráfért az összes.

Filozófiai kert

Jónásnak fogalma sem volt a filozófiáról, a fémhulladékhöz viszont nagyon értett. Gyerekkora óta foglalkozott fémmel, ebből tartotta fenn magát, és ha éppen volt, a családját is. Legyen öntöttvas, acél, réz, nikkel, alumínium vagy bronz, egy pillantással felmérte az adott tárgy értékét.

Gandhit is már réges-rég felbecsülte a többiekkel együtt, még meg is tapogatta őket, amikor jó három éve a Gellért-hegyen csavargott. Tetszettek neki a bronzszobrocskák, az egymás mellett álló, kört formázó alakokból méltóság és mélyeséges nyugalom áradt. Le is heveredett melléjük egy kicsit a fűbe. Miközben a Várat és lent a hidakat nézte, néhány percre maga is megbékélt. A szoborcsoport nevén is elmélázott, Filozófiai kert. Valójában nem ismerte a filozófia szó jelentését, és hacsak a domboldalt nem számítja annak, az alkotás nem igazán emlékeztette kertre. Marhaság, gondolta, ám jó ideig nem ment ki a fejéből.

Ha nem kapcsolják le a sínopás közben, sokkal hamarabb visszajött volna. Így viszont 26 hónapot kapott, hiszen nem először gyúlt meg a baja a törvénnyel. Ahogy a tárgyalóteremben az ítélethirdetésre várt, azon tanakodott, vajon miért nem tud ellenállni a síneknek. Talán a rendeltetésével tökéletesen összhangban álló egyszerű forma, a szabadságot is jelképező, megszűnt futó sima acélpár az oka, és persze az sem mellékes, hogy jól hoz a konyhára.

Majd fél év eltelt már bent, mire eszébe jutott a Filozófiai kert. Egy héttel később talált rá a könyvtárban a Bevezetés a filozófiába című kötetre. Szinte vadonatúj volt, még sohasem kölcsönözték ki. Jónás el sem hitte volna korábban, de a büntetése hátramaradó részében folyamatosan olvasott. Eleinte nehezen ment, apránként mégis kezdte megérteni a fogalmakat. Amikor pedig úgy tűnt, hogy végleg elakadt, az interneten kért segítséget. Egy alkalommal eszébe ötlött az a mennyeztető könyvespolcokkal teli nyaraló is, ahová egy társával télvíz idején betört. Mai eszébe először biztosan a könyveket kutatná át, és csak ezután szedné össze a mozdítható műszaki cikkeket.

Mire kiszabadult, nagyvonalakban tisztában volt a görögöktől Descartes-on, Kanton és Hegelen át Lukácssal bezárólag a főbb filozófiai irányvonalakkal. Még Fukuyamától és

Teilhard de Chardintól is olvasott, egy Mahatma Gandhi életéről szóló leírás pedig egészen lenyűgözte. Újdonsült ismeretei és tudása birtokában máshogy tekintett a világra és önmagára is. Elhatározta, hogy ezúttal valóban megpróbálja. Alkalmi munkából élt és igyekezett elkerülni régi cimboráit, noha nem egy remek üzleti ajánlattal megkeresték. Sokat olvasott, és felkereste egyetlen értelmiségi ismerősét, egy volt irodalomtanárt, aki korábban pedofil képek terjesztéséért ült néhány évet. Néhány pohár bor mellett éjszakákba nyúló vitákat folytattak olvasmányaikon, ám mindez cseppet sem lendített Jónás anyagi helyzetén.

Miután fizetség hiányában legutolsó albérletéből is kitétek a szűrét, elhatározta, hogy ismét ellátogat a Gellért-hegyre a Filozófiai kerthez. Egy langyos kora nyári délutánon átsétált az Erzsébet hídon, majd a víztározó épülete mellett felbaktatott a csupazöld domboldalra. A bronzszoborcsoport tagjai mindannyian gondolataikkal a világot megváltoztatni és átfőrdőni képes bölcselek és tanítók: köztük Ábrahám, Buddha, Lao-ce, Jézus és Gandhi, ugyanolyan elmélyült nyugalommal és méltósággal álltak, mint annak idején, amikor Jónás először járt ott. Most azonban egészen más szemmel nézett rájuk. Csendesen lekuporodott melléjük, mintha maga is közéjük tartozna, és hosszasan eltöprengett.

Megvárta, míg leszáll az est, és csak amikor a Hold már magasan járt a Gellért-hegy fölött, fogott neki lefűrészelni a szobrocskákat talapzatukról. Tudta, jó pénzt fog kapni értük, de azt megfogadta, hogy Gandhit megtartja magának.

Beszéd a palackból

Szöcs Géza rovafa

megnevezést tartják politikailag korrektnek. Az Államokban sértés valakit négernek mondani, Harlemben ez életveszélyes is lehet. Ám a magyar irodalomban sajátos értéktartalmakkal telítődött, szimbolikus jelentésekkel gazdagodott néger köznevet száműzni nyelvünkéből, vagy csak megpróbálni is ezt, mérhetetlen ostobaság volna. Amerikából érkezett ismerősünket ne négeresszük „le”, de azért a négercsókot se nevezzük afroamerikai csóknak – és ahogy a cigánypecsenyét sem fogjuk romapecsenyének nevezni soha, meg Vörösmarty versét sem írjuk át úgy, hogy A vén roma, ugyanígy Márait se próbáljuk – „Mint a hal vagy a néger” – a ma korrekt szóhasználathoz igazítva ilyenformán korrigálni: Mint a hal vagy a fekete bőrű...)

Herbert Martin kötetében is szitokszó a néger, vagy ha nem, akkor is csak mérhetetlenül lenéző összefüggésben hangzik el, pl. rabszolgavásáron vagy hasonló helyze-

Itt Herbert Martin beszél, honnan is?

tekben. Mert a kötet nem más, mint az egykori rabszolgák szenvedéseinek új, 21. századi krónikába és lajstromba foglalása, egy olyan lírai kísérlet formájában, amely számunkra meglepő módon egyesíti, illetve keveri a tárgyias, megnevező-leíró nyelvi kopárságot a pátosszal.

Mindez meglepő lehet, ha az amerikai társadalmi, politikai és üzleti élet csúcspontjait ismert színés bőrű személyiségekre gondolunk. Egy ennyire emancipált, ennyire integrálódott, társadalmilag immár ennyire elfogadott közösségben ilyen mélyen él még az emléke oly régen elszünetelt sebeknek? E kérdés akkor is érvényes, ha tudjuk, hogy nem a fekete bőrűek közössége került a társadalmi ranglétra csúcsaira, hanem természetesen csak néhány sikeres fekete bőrű ember. De végre nem számít végzetes és be nem hozható hátránynak a bőrszín – vélhetően.

Hát nem így van. Sok egyéb dokumentum mellett Herbert Martin kötetében is arról beszél, azt próbálja meg feldolgozni, amiről felületes rutinnal csak annyit szoktunk mondani, hogy feldolgozhatatlan. Feldolgozhatatlan, és mégis újra meg újra neki kell futnia az elemző és interpretáló tudatnak, szublimálnia kell és kivetítenie, mesék, példázatok, képek közvetítő alakzatain keresztül levezetnie, átvezetnie, átültetnie, újrafogalmaznia az emlékezetben és a tudatalattiban felhalmozódott feszültségeket, konfliktusokat és traumákat.

A kérdés az, hogy esztétikailag mennyire hatásosan. Most gondoljuk át őszintén: hány olyan klasszikus költői vagy írói életműről tudunk ismereteket felidézni magunkban, amelyeket amerikai fekete bőrű szerzőnek köszönhetünk.

Kezdem magamon. Nagyképű leszek, és kapásból felsorolom a „harlemi reneszánsz” gárdáját, a legismertebb W. E. B. DuBois és James Weldon Johnson mellett Booker T. Washington, P. L. Dunbar, Anna Julia Cooper nevét. Aztán a Black Arts szerzőit, az „áldott herceget”, Imamu Amiri Barakát (LeRoi Jonest), Robert Haydent, Etheridge Knight-ot. Nos, kedves olvasó, mások bizonyára jóval több néger remekíró tudnának felsorolni, én a fenti névsort is csak Bollobás Enikő amerikai irodalomtörténetének segítségével tudtam összeállítani, s mindeme szerzőktől, inkább csak antológiákban és folyóiratokban olvasott verseket leszámítva, összesen egyetlen könyvet olvastam. (Fordítani viszont lefordítottam Cassius Clay, azaz Muhammad Ali két versét, akit valamiért nem akarnak költőként elismerni. Én annak tartom. A fordításokat lásd *Az uniformis látogatása* c. kötetemben, HHRF, New York, 1986.). Műveletlen állat vagyok, de akkor sem tudok magamban Faulkner, O’Neill, I. B. Singer, Vonnegut (s még oly sokak) mellé állítani senkit a 20. század néger írói közül. Hadd fogalmazzak másképpen: az az elementáris energia, amelyről úgy véljük, hogy Afrikából hozott mágiákból, rabszolga-gyötrelmekből és a modern ember érzésvilágának ötvözetéből született meg Benny Goodman, Louis Armstrong, Miles Davis, Ella Fitzgerald (vagy akár Sheryl Sutton) s még oly sokak művészetében – nos, ez a felemelő, fojtogató, hol szárnyaló, hol kínzó, New-Orleansban-sírva-vigadó, egyszerre nyers és kifinomult erő az amerikai néger irodalomból, ha nem is mindenestől, de hiányzik. A prózából, de meglepetésünkre a költészetből is.

No és Herbert Woodward Martin költésze? Kötete alapján fogalmazzunk így: tekintsük eme irodalom nagy ígéretének. Igazából azért figyeltünk fel rá, mert chicagói néger költő léte magyarázó, sőt erdélyi magyar költők verseit fordítja. Kedvem lenne úgy emlegetni, mint „a mi négerünket”. Számomra abba a történelmen keresztül ívelő (through the history) magyar-néger társaságba tartozik, amelyet virtuálisan (és számomra legalábbis) Toplányi Sándor kapitány alapított meg. Szívesen olvastatnám el vele Martinnak egy-két versét, például az itt mellékelt 0400 címűt (vagy jelzetűt).

Toplányi egyik kedvenc hősem, filmnovellát is írtam róla: mint ismeretes, Görgy parancsörtisztje volt, később Klapka vezérkarához tartozik Komárom feladásáig, tehát az utolsó pillanatig. Ezután az Egyesült Államokba emigrál, ahol a polgárháborúban az északi oldalon vesz részt, rengeteg magyar honvédtiszthez hasonlóan (és néhányukhoz hasonlóan igen magasra emelkedve a katonai ranglétrán). Ami viszont egyedülálló Toplányi katonai pályafutásában: e polgárháborúban mint a 3. néger gyalogezred századosa harcolt.

Talán abban harcolt Herbert Woodward Martin egyik dédapja is.

Herbert Woodward Martin

0400

Szolgáljon jól emlékezetem, mikor ezt elmesélem nektek,
Egy rabszolga beszélt el, amint itt következik, hogy-s-mint esett, ne feledjük:

*Nincs tiszta képem arról, hogy hol születtem.
Azt hiszem, Mason és a virginiai Dixie
Lynchburg közti határban. Mama mindig azt mondta: „Légy jó fiú,
hogy ne kelljen érted jönnöm.*

*Hadd ne beszéljünk róla, miféle állapotban volnál,
hadd járhasson az eszem másegyében.”
Mindig nevetett, amikor feléje szaladtam,
Azt mondta, a kacsák térdéig érek,
Alacsony voltam és ma is az vagyok.
Nem sokra mérs nagysággal, kicsiséggel,
Kövérsséggel és soványsággal vagy amit az Úr kiválasztott számodra.
Az kell, hogy bölcsen éljünk a javakkal amelyek adattak nekünk,
És az új szövetség ígérete valóra válik.
Emlékszem a napra, mikor az öreg MacMasters gazda meghalt.
Saját kezű testamentumban szabadított fel minket.
De nem lett belőle semmi; a végakarát semmivé lett,
Mert a fiatal MacMasters hallani sem akart róla.
Elégette a végrendeletet; mit érdekelte őt a szabadságunk?
Mit érdekelte az apja szava?
Az öreg nemsoká hamuvá lesz, mint a végrendelete.
És szétszóratik a déli szelekben, mint minden emlék.
Aztán meg, ha erősködünk volna,
Eladott volna minket „lent a folyónál”.
Senki sem akart belezuhanni abba az úrbe,
Akit az elnyelt, arról soha többé nem hallott senki.*

*Visszafogtak bennünket adósságok, javak és a tékozlás.
A fiatal MacMasters maga volt az ördög;
Ha szólt, az már felért a kinnal;
Hát úgy döntöttem, hogy megszököm.
Lábaim vakon követték az északi csillagot;
Éjszaka vándoroltam, nappal az erdő legmélyén aludtam.
Ha tehettem, úgy intéztem, hogy nyomaim víz mossa el.
Nem hagytam semmit a kutyák szimatára.*

*Őseim akaratát szólítottam magamhoz,
Hogy emeljenek a magasba, saját sasom hátára téve.*

Ámuldoztam, hogy repülök, hogy táncot járok az égben.

*Régen élt rabszolgák szellemei tanítottak meg rá;
Énekük hallva megnyugodtam.
Sötét felfedező utamon hogy új és boldogabb tartományra leljek.
Amely a mosoly és ölelés új világa.*

„A meleg és gyöngéd ölelésé” ezzel fejezte be történetét.

Nem fűzök semmit mindehhez, csak annyit, ismerős nekem a felszabadulás súlya;
Végül a megváltás terhét hirdetem nektek.

Fordította:
SZÖCS GÉZA

(Folytatás az 1. oldalról)

– Egy kiállítás katalógusában azt írtad, hogy az „üveg örök titkát szeretné kutatni”. Amikor az ember azt hallja, hogy üveg, arra gondol, jaj, ez törékeny, erre vigyázni kell! Semmiképpen sem az állandóság, a marandóság érzetét kelti...

– Hogy ha valami eltörik, akkor az már nincs? Én nem félek attól, hogyha eltörik egy üveg, akkor az már nem létezik. Hát attól az még ugyanaz az anyag! Én értem a

kérdést, de nem ezt érzem, hiszen minden törékeny valamilyen szinten... Arra gondolok, hogy amíg a mostani világban minden lebomlik, megszűnik – a műanyag elolvad, a fa elkorhad –, az üveg nem bomlik le, akár örökre megmarad. Például az egyiptomiak számtalan kis üvegfialái vagy parfümös üvegcséi hány ezer évesek? Én így értettem, hogy örök, hihetetlenül időtálló az anyagszerkezete.

– De hát, ha mondjuk, összeragasztjuk, akkor az már nem olyan, nem ugyanazt jelenti...

– Nem ugyanazt jelenti, de attól még átmegegy rajta a fény; ahogy megfogjuk, ugyanazt az érzetet kelti.

Az üveg tiszta lelke

vihetem bele a gondolataimat, a fájdalmaimat, az örömeimet, az érzéseimet. Bármit.

– És a látomások?

– Szinte látomásként jelenik meg előttem az, amit meg akarok alkotni. Az anyag segítségével jönnek elő ezek a látomások. Érdekes világ. Végre ledobálhatja az ember a hétköznapi problémákat, a be nem fizetett csekket, akármit, és örülhet annak, hogy alkothat. Ez annyira fantasztikus dolog.

– Egyszer egy faszobrász mutatott egy darab rönköt, és magyarázta – ujjával képzeletbeli vonalakat húzva –, hogy milyen forma van benne, már látta a kész szobrot, de az üvegben ezt nem lehet előre látni...

– Ez így van. Először bennem születnek meg a formák, és akkor próbálok nekikezdeni. Itt főleg a technikai rész az, ami nagyon bonyolult. Van, amit hiába gondolok ki, maga a technológia nem engedi meg. Mert például feszültség marad az üvegben. De akkor megpróbálom újra meg újra kiküszöbölni a technológiai buktatókat. És aztán előbb-utóbb engedelmességek, vagy esetleg én gondolom át jobban a dolgokat...

– Bajban vagyok, amikor a műfajodat meg kellene határozni, mert ezek nem igazán szobrok, inkább üveglasztikák, történet is ki lehet fejezni velük. Ez például itt, az ablak előtt, úgy csillámlik, mint a fény a folyón, ugyanis egy vízesést alkottál, fél méternél magasabbat – üvegből. Mégis benne van a hullámok játéka, ahogy lezúdul a víz, és habzik. Hogyan szelídítetted meg az üveget?

– Hát ez az! Ez az, amire mondtam, hogy az üvegnek a titkait szeretném kutatni, ugyanis van benne valami mélység, lágyág, csodálatosan tiszta, törékeny, átlátszó. Ez az az anyag, ami én vagyok. Nem tudok mást mondani... Nem szeretek erről beszélni, mert pontosan azért csinálom meg az üveget, hogy ő mondja el az én érzéseimet meg az üzeneteimet. Nem tartom szükségesnek azt, hogy nekem ezeket szavakkal kelljen magyaráznom, hanem ha ránéz valaki, akkor ugyanazt az üzenetet kapja meg általa, mint amit én szeretnék továbbítani. A munkáimat nem annyira a képzőművészethez sorolom, mint inkább a kézművességhez.

Apró fehér álmok

– Van-e olyan alkotásod, ami különösen közel került hozzád?

– Mindegyik az én gyerekeim. Mindegyiket szeretem.

– Amikor az ember látja az elkészült műveket – mint például itt: Egyszerű, tiszta hittel; Apró fehér álmok; Pajzzsal felvértezve; Üvegidő; Szívem csendjéből – különös címeiket viselő alkotásaidat, hiába tudja, hogy törékeny az anyag, mégis érzi benne az erőt, a határozottságot, a keménységet.

Játék és zeneiség

– Az üveg milyen anyag? Hideg? Meleg?

– Valószínű, hogy sok ember számára hideg. Nem is minden típusú ember szereti az üveget. Pedig szerintem egy közvetítő anyag. Ahogy átviszi a fényt, attól kel életre. Mostanság – amikor ilyen „gyors-eldobós” világot élünk – nagyon fontos, hogy az anyagok nem mindig mulandók, tehát van olyan anyag, ami örök. Például az agyag, a fémek. És az üveg is. Tisztaban kell lenni azzal, hogy mit lehet belőle kihozni... Azt kihangsúlyozni, kidomborítani benne. Nagyon nehéz ezt megmondani. Nyilván mindenki, aki anyaggal – akár fával, fémmel vagy akár textillel – dolgozik, kell szeresse azt az anyagot, tisztelnie kell, alázattal kell hozzáfordulnia. Rengeteg lehetőség, rengeteg játék van benne, sajnos, nincs annyi időm, amennyit ezzel lehetne játszani. De nagyon kemény ellenfél.

– Pedig a katalógusban úgy fogalmaztál, hogy tele van színnel, fényvel, leheletfinomsággal, zeneiséggel...

– Ez nem ellentmondás! Mindkettő igaz. Ha találunk egy régi szép üveget, hát annak is lelke van. Én szoktam figyelni az embereket, amikor eljönnek hozzám, és megnézik az üvegeket. Akad olyan, aki rögtön hozzáér, tehát azonnal ki akar alakítani vele valamiféle kapcsolatot. Az üveg élő anyag, a fény hatására különböző dolgokat üzen. Zeneiséget is, szerintem... Amikor megvan a kettejük közötti kapcsolat, akkor élnek a dolgok. Ez nemcsak erre, bármilyen anyagra igaz. Amikor van már kapcsolat, akkor éri meg megcsinálni, amikor nemcsak nekem mond valamint, hanem másnak is.

– „Ki” készül itt? Nem mondhatom, hogy mi, mert ez egy arc.

– Ez egy Buddha. Próbálkozom, de még nem igazán az „enyém”. Még nem az az arckifejezése, amit én szeretnék. Vagy amit nekem mond vagy jelent Buddha. Még nem tudtam megfogni, még valószínűleg nem ért el hozzám teljesen. De nem baj! Én ezeket szoktam pihentetni. Az üveget is szoktam pihentetni. Vannak olyan munkáim, amiket nagyon gyorsan meg kell csinálnom, mert ki akar jönni, utána félkészén várnom kell vele egy kicsit, mert még nem igazán született meg.

A találkozás csodája

– Azt szoktad mondani, hogy az életed tele van csodákkal és látomásokkal. Mire gondolkodsz?

– Már nem hittem abban, hogy találkozom azzal az anyaggal, amiben én jól érzem magam, mégis sikerült, és szerintem ez egy csoda. Csoda, hogy végre találkoztam vele. Lehet, hogy egész életemen keresztül erre vártam. Amibe végre szabadon

– Az jó!

– Viszont a mai világ annyira törékeny, és az emberi lélek is nagyon törékeny. Hogyan lehet mégis ezt a kettőt összhangba hozni? Mondjuk, itt van ez a nem túl nagy, de ódon hangulatú kert, ami az embert teljesen lenyűgözi, és kiemeli a néhány méterre zajló forgalom zajából. Elég ennyi ahhoz, hogy összhangot teremts a külső és a belső világ között?

– Néha igen, de számomra az adja meg a harmóniát, hogy amikor ott vannak az üvegek valamelyik kiállításon, megállnak az emberek, és azt mondják, hogy nem is gondolták volna, hogy ebből az anyagból ilyen formákat lehet kihozni. Teljesen idegen emberek, akik soha nem láttak, megállnak, és azt mondják: a Jóisten áldja meg a kezét, hogy tudjon még ilyet alkotni. Valóban, mennyire jó egy ilyen kiállítás, mert az emberek megállnak pár percre és elfelejtik a külvilág gondjait, és nyugalmat, örömet éreznek, belső békét.

– Akárcsak ez a Buddha itt, csukott szemével, amint medítál?

– Énnekem Buddha visszatérés a természethez, amitől nagyon elszakadtunk. Ez az urbanizálódás, az elvárosiasodás mindent megöl. Elfelejtjük az anyagokat, elfelejtjük a földet, a föld illatát, vagy akár a frissen vágott fű illatát. Nincsenek személyes benyomásaink, ülünk a számítógépnél, a tévében bámuljuk a csodálatos tájakat, ezt mindenki tudja. Nekem Buddha visszatérés a nyugalomhoz, a belső békéhez. Amit itt is, ebben az ódon kertben is próbálunk kialakítani, összehozni. Hogy ne felejtsük el, hogy attól a földtől, meg attól a zöldségtől, meg attól a falevélről, meg ahogy átsüt a Nap a falevelek között, attól vagyunk – mi önmagunk, anélkül nem. Azt hiszem, hogy ez mostanában nagyon sok embernek nem jut eszébe... Attól, hogy itt csiripelnek a madarak, és nem bánom, a szomszédok bosszankodnak, hogy iderepülnek, mert itt ilyen sok a zöld. Ahol csak fű van, oda nem mennek. Én azt hiszem, hogy ezt felejtették el az emberek, a természettel való együttélést, és ettől boldogtalanabbak.

– Buddha egy vallást is jelképez. Most tanulmányozod?

– Igen, már elértem azt a kort, huszonevésen az embert nem ilyen filozofikus gondolatok foglalkoztatják. Azonban csak érdekel. Az én vallásom és hitem az üveg. Végtelen lehetőség van benne. Az a rengeteg érzés vagy gondolat, ami bennem van, az az üvegben ölt formát. Azt hiszem, végig ott fog állni mellettem. Igen, ez biztos. Nekem nagyon sok mindent adott, sok mindent kinyitott önmagamban is, magamat is jobban megismertem általa.

– És mennyiben változott meg az üvegtől Homoki Anikó?

– Szerintem boldogabb lett...

BECSY ANDRÁS

Kezdődik

Kávé, kristálycukor,
a zongora mellett
egy moll-leheletet
egy akkord ér utol,

a szomszéd asztalnál
ezüst füst-fonálból
selymet sző, varázsol
egy cigarettaszál.

A pincér pultnak dől,
de intenek neki
az éj kellékei:

már díszszemlére vár
kancsó, korsó, pohár,
hát tápáskodjon föl.

Születésnapomra

(József Attila tiszteletére)

I.

Mint püffedt báb, melyet kéreg
rejt el rakás falánk féreg,
ínyenc madár, s patkány elől,
így dermedek kívül-belől,

ám évenként egy hajnalon
szélesre tárom ablakom,
s párkányra lámpásnak viszem
gyönyörű szép kristály-szívem,

de ilyenkor senki nincsen,
hogy megálljon, betekintsen,
csak a csoszogó csorba Hold

emel motyogva kalapot,
s látom, míg éjt nappalba old,
kezén pihen pár hullafolt.

Születésnapomra

II.

Ha dacból is, de még tovább,
akár püffedt pillangó báb,
(mit edz
ínyenc

rágcsáló, féreg és madár,
nyugtót csak fatörzsben talál:
odva
óvja),

mely mozdulatlan, de éber,
mint sáncban rossz fegyverével
az a
baka,

kit körbekerítettek már,
a fürkész dermedtsége száll
rám is,
ám kis

remény: ha lehull a kéreg,
ne fájjon, csak ennyit kérek,
akár-
mi vár.

Egy nappal a halál után

(J. D. Salinger emlékére)

I. Hajnal

Zsebemből még előkotortam
egy szál ronggyá gyúrt cigarettát,
a srác úgy tízkor jöhetett át
a szomszédból, vagy valahonnan,

„Uccsó?” – kérdezte, bólintottam:
„Aha!” – s a konyha ablakán át
bámultuk a kert éjszakáját,
ahogy a fénybe belerokkan.

„Ezt a bulit az éj most vissza-
nyeli, a hajnal meg felissza
a szemetet – semmit se hagynak,

azt mondják, állítólag, igen,
a szerelem lehet még ilyen...”
– s nekidől a csempézett falnak.

Zsena és a zsengek

Benned maradnak mind,
az összegyúrt papír-
ból integetnek ki,
és már hiába ír-

tod, a porszívócső
szűk, kályhatűz se bír
velük, élőködők,
nem fog rajtuk radír,

mert Ők rakták zsebre,
náluk van, mi kelle-
ne, az a Valami,

amellyel egyszerre
gyilkolni lehetne,
s szerelmet vallani.

TORMA PÉTER

Kisasszonett

Romantikája önnek annyiban van,
hogy, tudja, ön merő egy vonzalom.
Dühös lesz tán, vagy zavart majd miattam,
de mégis, asszem, el kell mondanom,

kezét, ha néha meg-megfoghatom...
de most ez inkább mégis mondhatatlan.
Bocsássa meg, netán ha untatom,
csak azt hittem, hogy végre ráakadtam

a jó szavakra... sajnos csak horogra...
Értékelném azért, ha nem morogna...
Hörpintsük hát fel ezt a cseppnyi sört,

és induljunk. Ön mintha imbolyogna,
eltűnik, én meg otthon fintorogva
törölgetem a megköpött tükört.

Tünde-fény

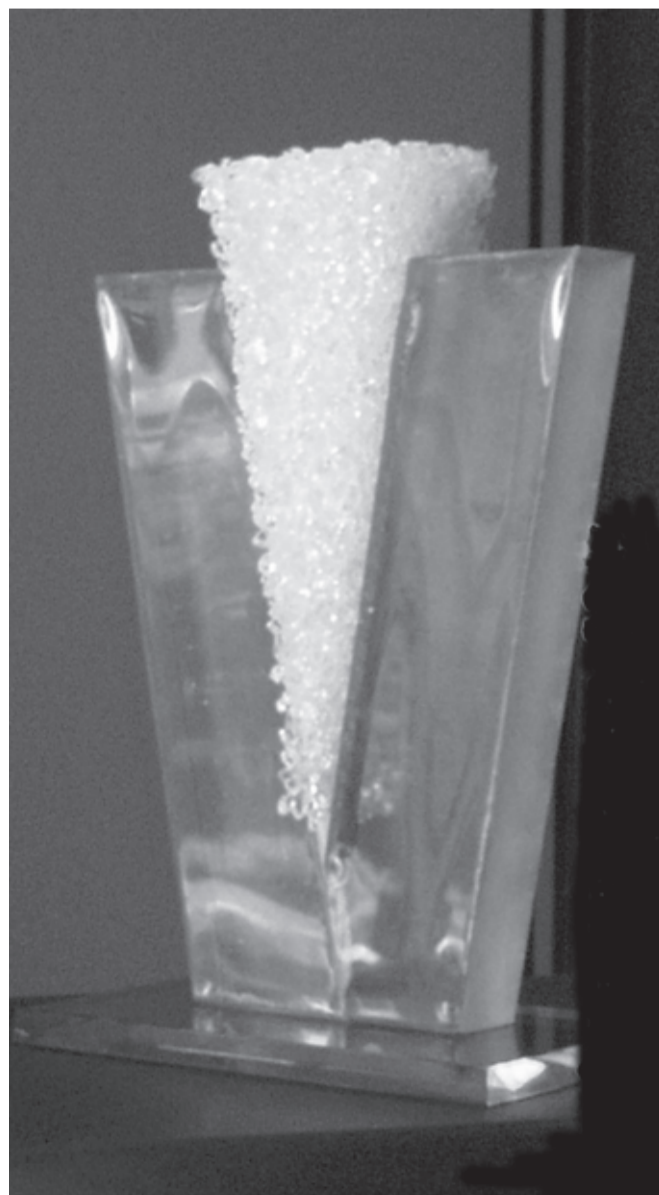
Kettesút jő a sík mezőbe' futva.
Itt nyáj legel, ott konda túr.
A középső – meg van írva – célra jutna,
de tertium most non datur.

Balról belép, s egy csöppnyi halmozatra
elcsongorodva ül szegény.
Csak néz a túlhév nyári alkonyatra.
Kihúny a kékes Tünde-fény

Rím-e az ember?

(Stiller Kriszta rímeire)

Az idő lassan, mint a NYÚLTAKONY,
végigfoly rajtunk, ÖSSZETEMPERÁZ.
És eltűnődünk messzi MÚLTAKON:
le kéne mosni. Fürdvágy. CSEMPELÁZ.
És inger villan át a NYÚLTAGYON,
hogy régi énünk már csak HOLT TEHER,
hogy megégett, vagy vízbe FÜLT VAJON?
Hogy köröttünk, mint csonka HOLD TELEL.
Nyúltagy mélyi reflex. Áztat. MEGALÁZ.
de hősünk mégis újra ELMERENG,
s agyába persze VISSZAMEGY A LÁZ.
Nyugodt az arc, de benn az ELME RENG.
A nyúltagyadban mind ott SERTEPERTÉL,
amit magadból eddig ELSEPERTÉL.

A kapolcsi

A Balaton-felső környékén flangálni mindig izgalmas, még akkor is, ha az utóbbi években többnyire azzal a tapasztalattal jár, hogy de, az ország eme távoli részéből is haza lehet előbb-utóbb érni. Renault-val flangálni különösen izgalmas, az út szélén tarisznyás lányok integetnek, mintha csak stoppolnának, közöttük Galkó Balázs motoroz. Testközelből a *Művészetek Völgye* – ezek szerint nemcsak a hírekben meg a neten van. Hullámzó Balaton-felvidék, fokozhatatlanná sűrűsödött zsbívásár, kultúrkáosz.

Az *Irodalmi Jelen* különítménye a közelben ütött tanyát, a szállás tapolcai, ami itt a *piazar* szinonimája. Lovunk (Renault) a karámban piheg, s bár szívesen néznénk koncertet a közeli Monostorapátiában, a hajnali hazagyaloglás gondolata szép embertelenségnek tűnik. Marad a maradás, és a rápihenés az *IJ*-fesztivál napjára, a szombatira.

Az izmos, délelőtt fél tizenegyől este fél kilencig tartó programsorozat házigazdája Tarján Tamás. Órá hovatovább, mint moderatissimusra gondolunk, Gyulán például sokadik éve tartja kezében az irodalmi rendezvényeket, legyen szó próza- vagy humorfesztiválról. Formája ezúttal is a korábról ismert és megszokott: keretet, tartást ad a napnak. Néha úgy tetszik, elpilled a kánikulában, nem figyel, ám a következő *szám* előtt megint csak improvizál valami a hal-

lottakhoz kapcsolódót, olykor személyes történetekkel hozakodik elő, máskor irodalomtörténeti összefüggésekre ágyaz, egy-egy program esetében pedig a kérdező szerepe is rá hárul. A végére tényleg fáradni látszik, de mint kiderül, tartogat még egy poént, a kezdettől fogva kitüntetett szerepet játszó két sakkbábuhoz kapcsolódót – akit érdekel, járjon utána. Elvászart és összeköt, így is leírható.

A *beszámoló* átka az éhség, a szomjúság, a laokoóni birkozás az ösztön szorításában, mindenekelőtt azonban a jegyzetanyag maga. Az apró notesz tisztásain kanyargó vonalak, maszatos töredékek, nyitva hagyott zárójeles följegyzések, társuk vesztett idézőjelek. A kétely, mit lehet kezdeni egy ennyire tömény nappal. Az aggály, rekonstruálható-e bárhogy is a kép?

Weiner Sennyey Tibor és kis társulata nyitja a napot, a háttér az *Erzsuzsóka Textilműhely*, ami nem biztos, hogy nyelő húzás, de előbb-utóbb megszokod. A „legmeghatározóbb tulajdonsága ugyanis a kettősség volt”, halljuk egy ízben, és ez a kijelentés mintha a félórás produkcióra is vonatkoztatható volna, ha az elhangzó versdarabokat, vers-törmelékeket a prófétai hang és az ironikus hétköznapiság keveredéseként értelmeznénk. Ebben az esetben azonban nem tudnánk mit kezdeni a „gyermekektől távol tartandó” kitévellel, a hangulat ugyanis idilli: sétálgató párocskák, csendes poharazgatás, itt-ott konok követése az árnyéknak. A pajta melletti *Kávéház* családias atmoszférájához a zenei kíséret is hozzájárul (a szerző tilinkón, Gál Emese fuvolán, Kocsi Lajos gitáron), kertet varázsolnak a *kisház* és a magát a délelőttől kifelévótamaszó Weiner Sennyey Tibor köré. Több mint performance, de még nem színház – hallani, megvan rá az esély és az ötletek.

Weiner Sennyey Tibor továbbra is a kertben marad, és a műsorfüzet szerint a „zen tai költőt”, Danyi Zoltánt faggatja Hamvasról és a gyümölcsversekről. Az aposztrófálásnak megfelelően Danyi Zoltán, Hamvas Béla naplóinak gondozója meditációs pózt vesz föl, halkan és keveset beszél, miközben valójában önleplező figura, s íróniája a partnerre is irányul. A társalgás a fölvezetőben mondottaknak megfelelően baráti, s észrevétlen beavat bennünket a Hamvas-filológia jelenlegi állapotába. A versért azonban kár, lehetett volna több. (Némi hazabeszéd: Danyi Zoltán állította össze azt az ötestés Hamvas-Karnevált, amelyet augusztus 7–11. között tűzött műsorára a Gyulai Várszínház, Helyey László [hang] és Binder Károly [zongora] értő tolmácsolásával.)

Hiányzott Onagy Zoltán. *A bőség zavara* című rovat mindenese eljutott már néhány helyre a Babits-szexregénnyel (*Tavaszi iramlás ősszel*), kár, hogy Kapolcs nem lett kicsit megpiszkálva esztergomilag, mint tavaly: Ilonka és a srácok, a hálátlan Gellért, valamint a gyerekek réme, a mefisztoid Babits. Az áthidaló megoldás kiválóra sikeredett, Tarján Tamás az *IJ* augusztusi számában két rövidprózát publikált Benyhe Istvánt szólítja a mikrofonhoz. A lögyakorlatos törtenet hangvétele átélte élményről árulkodik, s erősen rájátszik Karinthy anekdota-parafrazisára, célozni tanulnak a katonák.

Írjon a nép! Korábban volt már szerencsénk szólni Orbán János Dénes „költő-kibelező” rovatáról, a *Sándor vagyok én is!* címűről (www.barkaonline.hu, valahol), amely egyszerre hozza vissza a köztudatba (köztudatnak?) Szoboszlai Sándor alanyi költőt, s juttatja gúnyos gesztusával publikálási lehetőséghez azokat a tollforgatókat, akiknek másutt aligha jutna hely. Tarján Tamás utalása a karikatúrára azonmód figyelmeztet, hogy immáron nyakig Karinthyában vagyunk, amit Bárdos József paródiái is egyértelművé tesznek – lexikon-szócikkei ráadásul az *Enciklopédiára* emlékeztetnek, amin a nagynevű Diderot-ék mellett az *Igy irtok ti* szerzője is bőszen dolgozott, igaz, hiába. Orbán János Dénes elsőként egy esszét olvas fel a gyomorforgató tömegirodalomról, majd egy szerzőlevél-paródiát, aztán jöhetnek a versrészek. Sosem nevetünk szívesen mások ügyetlenkedésein, félő, a sajátjainkon sem, de itt elhangzik egy szöveg – ha emlékeztünk nem csal, *Barbaricum hercege* címmel –, amelynek Juhász Ferenc-i szóvirágai mellett nem lehet szó nélkül elmenni.

Lazítás után szakma. A *Műhelymunka* a kritikáirás természetét járja körül. Böszörményi Zoltán főszerkesztő, Elek Tibor, a kritikarovat és Szöcs Géza, a prózarovat szerkesztőjének közreműködésével. Vendégük Pécsi Györgyi, az *Új Könyvpiac* főszerkesztője, aki maga is rendszeresen publikál recenziókat az *IJ* hasábjain. A kerekasztal-beszélgetés résztvevői alaposan megdolgozzák a témát. Szóba kerül például a kritikus függetlenség utópisztikus gondolata, a „kinek ír a kritikus?” problémája, a szépirói kritikáirás jellegzetességei, a kapcsolatfelvétel lehetőségei az *Új Könyvpiaccal*, és ami talán a leginkább aktuális és fontos: az érthetőség követelménye, ami az *IJ* kritikái többségére is vonatkozik. Sokszínű hárommegyedóra volt, amely nem takargatta, hogy a kritika tarkabarka jószág: reklám, módszer, pedagógia és még ki tudja, mennyi minden egyszerre. Ezzel a téma nem lett letudva – később délután Elek Tibort ugyancsak Tarján Tamás faggatja számos kritikát, tanulmányt és beszélgetést tartalmazó új könyvéről (*Arnyékban és fényben*), ennek kapcsán a darabokra szaggatott irodalom fogalmáról. A *Bárka* főszerkesztője, ahogy az könyvében is olvasható, világossá teszi, hogy a nehezen gépbe üthető fogalom nem pusztán a történeti-földrajzi széthullást, de a kánonok mentén szerveződött magyar irodalmi élet megosztottságát/megosztottságait is érti, s ugyanakkor az elkülönült részek együtt-látásának, egybe-látásának szükségességét hangsúlyozza: „mert csak egy magyar irodalom van.” A beszélgetésre szánt félóra Elek Tibor pályájának áttekintésére is alkalmat adott.

Fotókon fentről lefelé: 1. Tarján Tamás, Szöcs Géza, 2. Böszörményi Zoltán, 3. Tarján Tamás, Szöcs Géza, Böszörményi Zoltán, Elek Tibor, Pécsi Györgyi, 4. Benyhe István, Tarján Tamás, 5. Szálinger Balázs, Kukorelly Endre, Karácsonyi Zsolt, 6. Szálinger Balázs.

Középen: Muszka Sándor, Bonczidai Éva, Farkas Wellmann Endre, Sántha Attila, Fekete Vince

Irodalmi Jelen

Márton László *Átkelés az úvegen* című regénye kapcsán a visszatekintés igényéről vagy inkább szükségszerűségéről beszél, miközben felhívja a figyelmet a prózaírói tudatosság fontosságára, a kompozíciós ügyeskedések szövetségesevé erejére. Dobó Pistiről szóló, elbeszélői játékokban gazdag történetét átélésével olvassa fel, széles taglejtésekkel, állandó kontaktust tartva a közlésben ülőkkel – a szöveg többször felhangzó „Ne beszélgessetek!” imperatívusza önreflexív ízt kap, egy alkalommal pedig – a hermeneutika csodája! – csecsemősírás felel rá valahonnan.

Irodalomszeretői szerencsénkre nem először kaptunk idén választ Szöcs Gézától, kicsoda is valójában az a Limpopo, bár talán ma sem tudnánk egyértelműen felelni az eleve fiktív kérdésre. A strucckisasszony pontos-szarkasztikus naplóbejegyzései ezúttal is fokozzák a hangulatot, további jó alapot teremtve a következő, egyben utolsó fejezethez. A regényen kívül a szerző tavaly megjelent *Liberté 1956* című drámájáról is szó esik a beszélgetés során.

Az *Irodalmi Jelen* délutánját három, jó érzékkel megválasztott szerzői garnitúrát felvonultatató felolvasás színesítette. Ezek közül kettő a már – fölmerülhet lassan a kérdés: véletlenül? – sokat emlegetett Karinthy nyomán *Így írunk mi I. és II.* címen futott. A első blokk szereplője Böszörményi Zoltán, Kukorelly Endre, Szálinger Balázs és Karácsonyi Zsolt, a külön alcímmel rendelkező másodiké Bonczidai Éva, Farkas Wellmann Endre, Fekete Vince, Muszka Sándor és Sántha Attila.

Mindenkit külön kiemelni, nem férne be a helyszíni tudósítás kereteibe, de a felsorolt költők-írók érdeklődési irányából, poétikai sokszínűségéből elképzelhető, mennyire széles volt a paletta: „rendes” szerelmes verstől kezdve parodisztikus székely dialektuson át a retrospektív prózáig. Az *IJ*-nap záróakkordja a bár megfoghatatlan, de rejtős nevében még mindig *A XIII Marha Légiójának* felolvasóestje volt. A tizenhárom ezúttal hét, azaz majdnem a fele, amiből túlságosan sok szerencsére nem következik. Ekkorra a kényelmi pozíciót hasznosságára cseréljük, s a pajtával szemközt megbúvó farakás tetején rendezkedünk be. Egy óvatlan pillanatban a farakás megindul alattunk, de addigra már a közönség is gurgulázik. Fekete Vince kedves hangon prezentált felhasználójának kolhászmihálykodása, Kukorelly Endre samunadrágosai, Muszka Sándor stand up comedy-be átsapó prózája egyként értő fülekre talál, ahogy Orbán János Dénes faszmeséjét, Farkas Wellmann Endre seggességét is röhögve fogadja az addigra szép számmal egybegyűlt nagyérdemű, „aki” Lakatos Mihály szappanopera-forgatókönyv paródiáját sem találja hosszúnak, és Sántha Attila Árti-verseiért is hálás. Orbán János Dénes zárásként felolvasott stílusparódiája alatt pedig, amely a

melegfesztiválról szól Arany, Petőfi, Tamási Áron és Karinthy nyelvén, már többen nyeritene. Nincs is abban semmi meglepő, hogy őszintén zúg fel a taps a közel tíz óras etap végén, s hogy Böszörményi Zoltán ígérete – miszerint jövőre újra ugyanitt – ugyancsak jól eső zúgást vált ki a közönségből.

Az pedig már tulajdon magánügyünk, hogy nosztalgiára hajlamos lelkünk s szívünk amúgy is visszahúzna minket (ő, zánkai nyaralások), hogy a környékre érve legelőbb Kinizsi bátyját pillantotta meg a bennünk buzgó historikus látni-vágyás (ő, nagyvázsonyi várhíd), s hogy valahol a környéken leadják a Vidnyánszky Attila rendezte *Liliomfit* is (ő, Szigligeti Ede) – de lesz KFT koncert, Tóth Kriszta, és egy taliándörögdi osztályfőnöki órát is szívesen végigülnénk már, megtudni Szöke Andrástól, mivégre és valójában honnan is e táj. Biztos, ami biztos,

vasárnap – kikötvén lovunkat a karámból – már gépen szállunk fölébe.

KISS LÁSZLÓ

Fotókon fentről lefelé: 1. Farkas Wellmann Endre, Muszka Sándor, Fekete Vince, Lakatos Mihály, Kukorelly Endre, Sántha Attila, 2. Gál Emese, Weiner Sennye Tibor, Kocsi Lajos, 3. Weiner Sennye Tibor, Danyi Zoltán, 4. Elek Tibor, Pécsi Györgyi, 5. Tarján Tamás, Orbán János Dénes, Bárdos József.

Középen fent: Márton László, lent: Muszka Sándor, Fekete Vince

Minden, kötetben megjelent sorát (tudtommal) olvastam. Azt hiszem, kölcsönösen nem kedveltük egymást, és most nem érdemes firtatni, miért, és főként nem azt, hogy okkal-e vagy ok nélkül. Megelőlegezem, hogy mindketten képesek lennénk megmagyarázni legalább magunknak – ha nem is egymásnak –, hogy miért nem vagyunk jó barátok. Viszont igen jó írónak, költőnek tartom, képzelő- és nyelvi erejét, gazdag leleményét, szakadatlanak tetsző alkotó erejét csodálom és irigyelem. Kiváló a lélekjelenléte az írásban is, és most nem a magánembert ajánlom fölvenni a Kaszinóba, nem is a közembert javasolom valamiféle elnöknek, hanem azt mondom: nagyon érdekes, eredeti, artisztikus költő, író. Legjobb pesti barátom, Szigethy András, akinek nevét Erdélyben talán a National Geographic-ből ismerik leginkább, remek Teniszregényét, amely az én szerkesztésemben jelent meg, egy Szöcs Géza-versből kialakított refrénre építette; még kiadói referátumomban is kitértem rá: telitalálat.

Amikor eldöntöttem, hogy még nem idős, tehetséges és érdekes kortársaimról kötetnyi, esszéisztikus portrét írok, *Nekrológok előlegbe* címmel – Szöcs Gézát is fölvettem a tartalomjegyzék névsorába, és úgy éreztem, nem is tehetnék másként. És nemcsak már-már zseniális rögtönzéseim előtt veszem le a kalapomat, nemcsak néhány igazi verse tett rám erős benyomást – de a pusztán tény, hogy hatni képes rám, noha igen távol áll tőlem, azt bizonyítja, hogy a művészet és a művész erősebb a magánembernél.

Szöcs Géza még nagy meglepetéseket tartogathat, de én már semmin nem lepődnék meg. Sosem csodálkoznék nagyon, ha holnap balerinaként lépne fel, tüll-tütűben, visszavonulna Tibetbe, átalakulna útlevéllé, zálogházat nyitna Fokföldön, kiderülne róla, hogy hadiipari üzeme van Ontarióban, és a Frisco-i filharmonikusok első hegedűse. Vagy a Valuta Alap vezérigazgatója. Minden váratlan fordulatra felkészültem. Tudom, hogy életrajzát, de még a sorsát is ugyanolyan találatkőnyan alakítja, mint írásait. Ha a közelében élnék, csak attól félnék (ha egyáltalán félnék), hogy közben (élete közben) szüntelenül, naplószerűen írja, írja, esetleg titkosírással, mint Samuel Pepys, élete naplóját, s lehet, hogy igen hasonló világszenzáció lenne, amikor százötven évvel megdicsőülése után valaki megfejtene a titkosírás kódját. A XX. vége, a XXI. század eleje színesen füstölögve, sisteregve, kacagatóan és meghökkenően jelenne meg benne, a síkos felületen Géza, mint az irodalom, a közélet, a szerelem s az anyagiak műkorsolyabajnoka mutatná be gyönyörű, kecses szaltóit, tripla Axeljeit, forgásait és kettőseit, mozdulatlan, merev arccal, hogy csak meghajoltában, a végén, a hatalmas, zúgó tapsorkánban kacagjon fél boldogan. De lehet, hogy akkor sem.

Szerintem mindig neki volt igaz. S nem igaz, hogy semmit sem vett komolyan; önmagát föltétlenül komolyan vette, veszi.

Ez abban is megnyilatkozik, hogy cseppet sem bizalmaskodó. Írásain kívül nemigen vallomások, bár nem is barátságatlan. Szöcs Géza Pepys-naplója azonban, ha netán megszállottan őszinte és részletező lesz, megfetésekor és kiadásakor fajsúlyos bestsellerként viselkedik majd a könyvpiacra, s a nevét nemcsak a versimádók tanulják meg, hanem szociológusok és pszicho-szociológusok, etika-kutatók és viselkedésminták tudósai, s ha lesznek új tudományágak, mint mondjuk a sikerlélektan, a hódítástudomány, a titoktartás-kutatás, a magánstratégia-elmélet, az offenzív világlátás, akkor naplója számtalan nyelven jelenik meg – ugyanis, ami senki előtt nem volt soha kétséges, nemcsak igen tehetséges tollú ember, de kivételesen eszes elemző. Márpedig abban a naplóban óhatatlanul azt elemzi majd, amit (s akít) rajta kívül senki nem ismer: saját magát.

Bodor Pál (Diurnus) Szöcs Géza Simonyi-díjához

Mint érzékelhető, óvatos vagyok. Arról a szférájáról, amelyet nem ismerek, egy szót sem vetek papírra. Valamikor régen nem igazán értettem, hogy miben rejlik intenzív, a nőkre gyakorolt vonzereje – és az volt a benyomásom, hogy akkor is erősen hatna bizonyos lányokra-nőkre, ha nem költő, hanem tornatanár vagy könyvelő, szobapincér vagy rőfös. (Mindaddig egyáltalán nem értettem szexepiljét, amíg eszembe nem jutott: nem sokkal azután, hogy 1951-ben a kolozsvári napilaptól átkerültem az írószövetség hetilapjához, az Utunkhoz, ott rövidesen megismerkedtem egy Ráchel nevű „csajjal”, s az mennyire megtetszett nekem az ázsiai arcával, mandulavágású kék szemével, asszonyos csípőjével: Szöcs István neje volt, Géza édesanyja. Egy-két éve ezt az emlékemet meg is írtam, talán a Budapesti Lapban jelent meg. És nem azért tetszett meg, esküszöm, mert kitűnő műfordító.)

No persze, Géza körül mindig sok volt a pletyka. Azt mondom, ha a Simonyi-díj okán írok róla, akkor aztán igazán semmi közöm a pletykákhoz, s még kevésbé tisztelné kíváncságnál, mi az igazság és mi a rágalom mindezekből; a díj az eddigi írói-költői életművét illeti meg, márpedig a körül semmiféle fecsegés, puszogás nem hallik. Tehetségéről, irodalmi teljesítményeiről azok is elismeréssel szólnak, akik nem kedvelik.

A világirodalomban a személyes életüket érintő sűgás-bűgás senkit sem érdekel. Edgar Allan Poe élete utolsó szakaszában, közel negyvenévesen saját édes unokahúgát vette feleségül, ami még nem annyira égbekiáltó eset (elvégre én is szerelmes voltam édes unokatestvérembe, Ágiba, ez szinte természetes) – csak-hogy a kiváló amerikai költőnek és írónak az unokahúga mindössze tizennégy éves volt, amikor hozzáment nagybátyjához, és ez is csak okirat-hamisítás árán volt lehetséges. Vajon akad valaki a magyar glóbuszon, akinek Poe Hollójáról ez jut eszébe – és nem Tóth Árpád, Babits, Kosztolányi, Franyó és többiek Holló-fordításai?

Nem kétséges, hogy a Simonyi-díjat bőségesen ki- és megérdemelte. Gratulálok.

Petró János

A pulai harangszó

A 4. században az itáliai Campana tartománybeli Nola városának püspöke imádság közben elaludt. Álmában ragyogó angyalok vették körül, kezükben virágok, melyek csilingelő hangon szólaltak meg. Ez a harang legendája. Szép történet, bár harangot használtak már a kelták és az egyiptomiak is. 606-ban Sabinianus pápa rendelte el a rendszeres harangozást, imára szólítva az embereket. Egy borús, hűvös nyári estén Cseh Tamás és Novák János zenélt a pulai Bárkakertben, háttérben a templom tornya, a fűben és a padokon emberek ültek, körben egészen a faluházig, és oldalt a kukoricásig emberek álltak. Csendes áhítattal hallgatták, ahogyan Cseh Tamás énekelt. Mert az úgy volt, hogy lesz gitár, és ha a beszélgetés után marad ereje, akkor talán, de nem biztos, lesz ének is. Tamás énekelt, s dal közben csendes gitár- és csellójáték szól. Ihletett pillanat, ezt érezték meg a templomharang automata indítását felügyelő angyalok. Halk kondulással, pontosan a zene ritmusában megszólalt az esti harangszó. János és Tamás, csak pillantásokat váltva, improvizálva, a harangszót a zenébe építve játszottak tovább. Soha ennél rövidebb harangszó, soha ennél rövidebb közös imádság. Lélegzethez jutottak a lelkek. Kapolcs felett, a Völgy nyugati oldalán az ég kiderült, a naplemente színes virágai borították be a kertet. Jelzés volt mindez? Véletlen? A harangszó utáni csendben Tamás befejezte a dalt, a közönség tapsolt. Az arcokon körben mosoly ült.

Hogy létezik az a bizonyos „csehtamásság”, azt mindig tudtam, éreztem, de sohasem tudatosan. Csak úgy megvolt, harminc éve, mint minden más olyan dolog, ami észrevétlenül része az ember életének. Ha jól emlékszem, hatvan forintba került az első bakelit, a „Levél”, ami épp akkor érkezett a lakótelepi könyvesboltba, amikor érettségizni mentem. Természetes, hogy megvettem, hogy a matematika írásbeli alatt a lemez végig ott volt az asztalon. Nem értettem a matematikát, csak gépiesen műveltem, s nem érttem a cinkos összenézéseket sem a tanárok és köztem. Átengedtek, s az a lemez még ma is szól, kicsit karcosan, de az eredeti, az első nyomás. Jártam az Egyetemi Színpad előadásaira, akkor is leginkább a „Levél” miatt, s későbbiekben is megvettem Cseh Tamás új lemezeit. Nem lettem rajongó, nem utaztam városról városra, hogy ott lehessen minden koncerten, nem gyűjtöttem emlékeket. S talán nem is voltak ilyen rajongók harminc éven át. Mert Tamás nem az a megközelíthetetlen sztár volt, ma sem az. A színpadon, a filmvásznon, koncerteken ugyanaz az ember énekel, aki tizennyolc éves koromban a „Levéllal” megajándékozott. Nekem ez a lemez a „csehtamásság” alfája és omegája. Költőzéseim, nyaralásaim, és a már egyre távolabbi budapesti éveim alatt rendre beugrottak a dallamok, a szövegek. Csak úgy. Mintha megtanultam volna ezt a lemezt, lett volna egy ilyen tantárgy a középiskolában, s én, mint jó tanuló, újra és újra előveszem, amit tanultam. Ez az enyém, személyes, nekem szóló „csehtamásság”.

A koncert végén, a szünni nem akaró tapsban egy női hang a Bárkarét fölött minden más hangot elnyomott: „Szeretünk, Tamás!”. Tamás, aki láthatóan elérékenyült, lejött a színpadról, a fűben ülő sorok elé, s onnan, hangosítás nélkül kiáltotta világgá: „Én is szeretlek titeket!”. Arcát a kapolcsi naplemente ezer színe ragyogta be.

XVII. Szál szivar,

melyben kiderül, hogy a békahercegnő sajnálja ugyan az örökös herceg halálát, de azért majd eleped egy snájdig egéréért. Szenvedélyes szerelmük és egyéb nyavalyáik kezelésére az együttérzők különös gyógymódot találnak ki.

Kérdik, mi szükség van egy ilyen vértől áztatott époszkában szerelmi szátra?! Némely gyöngéd érzelmekkel ellensúlyozni kell az örült fenekedést...

Madám Vizellősi Sára,
Béka-herceg jegyese,
Tudja, párjának halála,
Nem tréfa, biz fele se.
Herceg nélkül lenni nem jó,
Egyedül meg pláné nem, ó,
„Engem immár ki szeret?”

Sír, kesereg, nagyon gyászol,
Könnyé púderrel vegyül,
„Ugyan bizony, vajon hányszor
Maradok még egyedül?
Milyen jó egy gálans lovag,
Pláné, ha nem papol sokat:
Simogatja alfelem.”

Amint fejét így lógatja,
Kókadozva a napon,
Komornája mind nógatja,
Ne zokogjon oly nagyon.
A hercegért persze nagy kár,
Alig pótolható, habár
Szeretni még más is tud...

Vizellősi, édes kislány
Sétál a palotában,
Orrán távcső, kicsit hitvány,
Nézelődik magában.
Külvilágban vigaszt keres,
Lehet szőke, kopasz, deres,
Csak itt lenne már egyszer.

Távcsövével nemsokára
Megkeresi a csatát,
Abból nem származik kára,
Facsargatja tomporát.
Lát ott küzdőt, futót, vérzöt,
S közöttük az újabb nagy Őt,
Snájdig, csábos egeret.

Vitézlő Gróf Deszkarági,
Más ugyan ki lehetne,
A csatából ekkor áll ki,
Asszonyához mehetne.
Megtalálja az alkalmat,
Lelép, máris blúzban kajtat,
Némbert vérmesen ölel.

„Na, ez aztán igen, férfi!”
Így kiált fel Vizellős,
„Meg kell hagyni, nagyon érti”,
– Hangja már-már eszelős –
„Ilyent biz kevesen tesznek,
Csatából nőhöz repesznek,
Kell ez a csávó nekem!”

Levelet küld, igen kedvest,
Benne légyottot is kér,
Csókot nyom rá, forrót, nedvest,
Mely csatánál többet ér.
A válaszra míg mohón vár,
Ábrándozik, föl-alá jár,
„Egér szeret engemet...”

Gróf Deszkarág örül is a
Levélkének erősen,
„Ott leszek biz, ott én még ma”,
Kiáltja eszelősen.
Asszonyfélét nagyon szeret,
Ölel egy nap s még egy felet,
Nem baj, ha az béka is.

Titkos helyen találkoznak,
Csak komorna tud róla,
Sebesen esnek egymásnak,
Szóljon hát a víg nóta:
„Béka-egér egymásra lel,
Tüzesen néz, csókol, ölel,
Bizony ez a szerelem!”

Vizellősi grófját szebbnek
Látta volt a távcsőben,
„Hogy adjam én magam ennek”,
Tépelődik, miközben...
„Teste szép, de kissé száraz,

Békaegérharc

vígeposz (travesztia)
részletek

Ámbár kitűnően áraz,
S kicsiségre nem adunk.”

Gróf úr is kisebbnek hitte
A békájány valagát,
Mégis kísértésbe vitte:
Megérezte a szagát.
Elvesztette józan eszét,
Meg is kérte a kis kezét:
Legyen a szeretője.

Kacérkodtak, hívták egymást
Művészei Ámornak,
Ég még nem látott ilyen nászt,
Felsőfoka mámornak.
Ekképp estek szerelembe,
Aztán meg egy hús verembe,
Hű, minő meglepetés!

Míg ők játsztak boldogsággal,
Nem más történt ugyanis,
Komorna ment az újsággal:
„Madám eltűnt, hova is...”
Tette mindezt, mert irigy volt,
„Mért más nyúlja le – ez nem bolt!
A jó férfit előlem.”

Mindig mondják, szerelmesek
Nagyon rosszul hallanak,
Csodálkoznak: „hova esek?”,
És szerelmet vallanak.
Így lőn, hogy észre sem vették,
Kukkolók, mint körbevették
S rájuk tették kezüket.

A sok béka így gondolta:
Madám övé nem lehet,
Az egérség azt suttogta:
Ő ilyent el nem vehet.
Összeült hát az ellenség,
Megszületett az egyezség:
Borzalom kimondani!

Úgy döntöttek, mély gödörbe
Kettejüket belölik,
Ha úgy tetszett, hát örökre
Ott egymást átölelik.
Cincen, brekken nem lesz szégyen,
Mindenki dolgára mégyen:
Folytatódhat háború.

Lám, mily kegyetlen a világ,
Rútak a törvényei,
Mebünteti azt, ki kihág,
Alattvalót megféji.
Béka-egér, csinos kis pár,
Ismerje el valaki már,
Mért kellett így büntetni?

Pedig milyen jól mutattak
Kéjben összesimulva,
Egymás hajában matattak,
Csókolóztak vidulva.
Falták egymást, nyelv nem vásik,
Gomolyogtak, melyik másik,
Nehéz volt eldönteni.

Ennek vége, rút a döntés,
A boldogság végesség,
„Bűnhődjenek”, mondták ki, és
Egymást, hogy ne szeressék.
Mert a két fél nem túrhette,
Bátorságot honnan vette:
Az ellenség szerető?

Kérdem én, csak így, nagyzolva,
Mi lett volna eredmény
A madám ha megszült volna?
Miféle kis teremtmény:
Egka, érbé, kedves arc?
És kámpec, békaegérharc?
Ezt senki se akarja...

Jól mondta volt a nagy költő,
Életünk csak harc és nász,
Több pénzt immár el nem költő,
Ha csak harc, hát mit csinálsz?
Vénusz és Mars ellenségek,
Melyikük ad üdvösséget,
Immár én kit válasszak?

XVIII. Szál szivar,

melyben sajnálattal vesszük tudomásul, hogy a lírai intermezzónak löttek, a csata folytatódik, elérve tetőpontját. Pedig másként is történhetett volna... A krónikásnak bele kell nyugodnia, hogy nem áll módjában megváltoztatni a dolgok menetét.

Minek után így elbántak
A víg szerelmesekkel,
Béka, egér kezét ráztak,
S békén dolgukra el.
Örültek, hogy megmentették
Nemzeteik becsületét,
„Nyugodtan csatázhatunk.”

Végző erőt megfeszítve
Indultak a rohamra,
Józan eszük elveszítve,
Fálnak fejjel rohanva.
Utolsó nagy összezapás,
Halott lesz egy jó nagy rakás,
„Mit számít, ha küzdhetünk?!”

Istenek már unni kezdték
A hangos hadi lármát,
Kezüket fülükre tették,
Fejükre pedig párnát.
„Szörnyű!, nem lehet aludni,
Ezt tovább nem lehet bírni,
Sajna, mit sem tehetünk!”

Pedig milyen szép is volna
Valahogy így végezni:
Béka, egér ekképp szólna:
„Kezdjünk immár békülni.
Vizellősit Deszkarággal
Összeadjuk, szól a nászszal,
Kész az új dinasztia!”

Lakodalmas asztaloknál
Együtt ül Brekk s Cincoga,
Rák és macska mind felszolgál,
Másnak nem való oda.
Esznek, isznak, mondanak tósztot,
Békülésre víg proszítot,
Minden jó, ha vége jó.

Áldást osztanak, s ajándékot,
Versengenek egymással,
Kimutatnak jó szándékot,
Ugyan, ki hány pohárral...
Víg közösen ünnepelnek,
Aztán szembe térdepelnek:
„Esküszóval fogadom...”

Ritka dolog ilyen muri,
Két fél hogy így mulasson,
Kedves gesztus ez, be úri,
„Még egy tállal hozasson”.
Egér, béka lekezelnek,
Vígán összeölelkeznek,
Nagy dolog ez, ha mondom!

Sándor
vagyok
én is!

„Sándor vagyok én is,
ha nem is Petőfi,
nem a nagy Petőfi,
hanem csak Szoboszlai.
De pennám, akárcsak a nagy költő,
hazámé és feleségemé.”
Szoboszlai Sándor: Sándor vagyok én is

Fantázia ez, csak álom,
Mely be soha nem telik,
Nem mulatunk olyan bálon,
Brekkek hol cinct ölelik.
Sajnos folytatódik minden,
Vége lesz majd?, el is higgyem?
Mars istennek áldoznak.

Holttestnek nincs szeri-száma,
Sebzettek üvöltöznek,
Arról még nem szól a fáma,
Hősök hova költöznek.
Menny lesz-e az otthonuk, vagy
Pokol, hol a tűz lángja nagy:
Nem tudni ezt előre.

Mind a két tábor azt hiszi,
Övé lesz a győzelem,
Kapitány a jó hírt viszi,
„Katonák, jertek velem!”
Száguldanak diadalra,
Fene, aki kiagyalta,
Lázálom ez, nem egyéb.

Béka, egér, ősgyűlölet,
Zsigerekben benne van,
Asszonykezekben feszület:
„Élve el ne jöjj onnan!”
„Vagy én, vagy te, döntenünk kell,
Reggel, mikor a nap felkel,
Egyiknek süt hasára.”

(Folytatjuk)

Irodalmi Jelen Könyvek

Kabdebó Tamás: *Blackwell és a magyarok*

Valóságos személy, Joseph Andrew Blackwell angol diplomata kalauzolja az olvasót a *Blackwell és a magyarok* című, az Irodalmi Jelen pályázatán különdíjat kapott regényben. Megbízható, jól tájékozódó, biztos ítéletű kalauz a Duna mentén, a lánchidat építő Pesten, a diéták színhelyén, Pozsonyban, a magyar vidéken. Megismerteti az olvasót a kor több meghatározó személyiségével, Széchenyi Istvánnal, Kossuthal, Deák Ferencel, az ország állapotával és természetesen a kor távolról sem egységes eszmevilágával. A kalandregény izgalmasága és a történelmi dokumentumregény megbízhatósága: ez a *Blackwell és a magyarok*.

A miről e szótárban értekezem, az az én életem. Akikről beszélek, benne, a szeretteim. Mindegyiküket nagyon szeretem. Még ha utálok is – vallja a szerző az Irodalmi Jelen regénypályázatán különdíjat nyert könyvéről, s már e pár sorból is sejthető: nem átlagos alkotásról van szó. A *Családszótár* valóban a pályázatra beérkezett közel háromszáz mű egyik legkülönlegesebbje – részben szótár-formája, de mindenekelőtt kíméletlenül megkapóan őszinte hangvétele miatt. Olyan mű ez, amelyet lehetetlen semleges szemlélként kezelni. Érdekes és felkavaró, az emberi lélek mélyébe hatoló írás, s ha netalán az olvasó helyenként vitatkozna is a látás- és látásmódjával, a könyv letételekor elismerően nyugtázza, hogy a szerző nagyszerű munkát végzett. Súlyos mondatokat írt, ahogyan eleve tervezte, ezáltal szokatlan formájú regénye is (faj)súlyossá vált.

Egy lap a könyvek világáról – egy lap világunk könyveiről
Interjúk – szemlék – kritikák
könyvújdonságok – hírek

az Irodalmi Jelen KÖNYVPIAC

Kritikák a magyar és világirodalomról,
gyerekkönyvekről, művészetről
Hírek, események

Kapható a könyvkereskedésekben,
a hírlapárusoknál, valamint a Kaiser's,
az Interspar és az Auchan üzleteiben

Előfizethető a szerkesztőség címén
Bp., 1092 Erkel u. 18.

www.ujkonyvpiac.hu

MAGYAR NAPLÓ

A MAGYAR ÍRÓSZÖVEGÉK LAPJA

Szerkesztőség:

1062 Budapest, Bajza u. 18.
Tel./Fax.: 342-8768,
413-6672, 413-6673

Postacím: 1406 Budapest, Pf. 15.
E-mail-cím: magynap@hu.inter.net
Honlap: www.magynaplo.hu

Ismét együtt a magyar- és a világirodalom!

Az év novellái 2007 (szerk.: Bíró Gergely)
Az év versei 2007 (szerk.: Szentmártoni János)
Az év esszéi 2007 (szerk.: Ekler Andrea és Rosonczy Ildikó)
Az év műfordításai 2007 (szerk.: Turczy István)

Az antológiák egységes ára: 2730 Ft (A/5, keménytáblás, védőborítás)
A Magyar Napló Kiadó ismét jelentkezik a már évek óta népszerű antológiákkal, amelyek – mintegy negyven magyarországi és határ on túli magyar kulturális és irodalmi folyóirat áttekintése után – az elmúlt év legjobbnak ítélt műveiből nyújtanak színvonalas, sokoldalú válogatást.

Kiadja az Irodalmi Jelen Kft. és az Occident Média Kft.

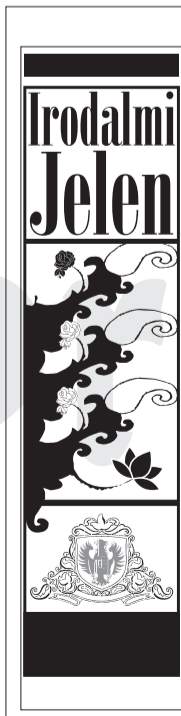
Igazgató: Szőke L. Mária

Szerkesztőség és kiadó:
1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5
310085 Arad, Eminescu utca 55–57. szám,
tel.: 0040/257/280-751, 0040/257/280-596 (fax),
<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Előfizetés hat hónapra:
2490 Ft/ 20 RON/ 10 € + kézbesítési díj
egy évre: 4980 Ft/ 36 RON/ 20 € + kézbesítési díj

Nyomda: AS-Nyomda Kft. (Szilády Üzem), 6000 Kecskemét, Mindszenti krt. 63.
Tel.: 76/481-401, Fax: 76/481-204,
e-mail: szilady@axelspringer.hu, www.as-nyomda.hu, www.szilady.hu

Munkatársak: Böszörményi Zoltán főszerkesztő, Orbán János Dénes (Vers),
Szöcs Géza, Gáll Attila (Próza), Elek Tibor (Kritika), Karácsonyi Zsolt (Film, Színház, Interjú),
Pongrácz P. Mária (Szerkesztő), Kukorelly Endre, Márton László (Főmunkatársak).
A lap ker tésze: Weiner Sennye Tibor
Olvasószerkesztő: Gáll Attila, Jámbor Gyula
Lapszerkesztő: Bege Magdolna.

Magyarországon előfizethetnek, illetve információt kérhetnek a következő telefonszámon: 0036-1 3033443,
vagy a hirlapelofigetes@posta.hu e-mail címen.

Megrendelhető Romániában a következő postai katalógusszámok szerint:

Temesvári Regionális Postaigazgatóság – 13215; Kolozsvári Regionális Postaigazgatóság – 14128;
Brassói Regionális Postaigazgatóság – 1 hónapra: 15034, 6 hónapra: 215034, 1 évre: 315034.
Anyagaink utánköltsége csak a forrás megjelölésével. Eddig nem közölt írásokat fogadunk csak el.
Hirdetéseket a kiadó címén veszünk fel.

HIRDESSEN az Irodalmi Jelenben!

Megrendeléseket a kiadó címén veszünk fel.
1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5; Irodalmi Jelen Kft.
310085 Arad, Eminescu utca 55–57. szám,
e-mail: ij@irodalmijelen.hu, tel.: 0040/257/280-751, fax: 0040/257/280-596, Occident Média Kft.

